

Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 25. oktober 1984
letnik 43, številka 42, cena 15 din

Stečaj ni rešitev za IMV
Več kristala in delovnih mest v Rogaški Slatini
Zaplet ob nadomestilih invalidom
Neizkoriščene izvozne možnosti lesarjev in gozdarjev
De dur z Andrejem Šiferjem
Življenje kolesarja pomembnejše od uspeha
Učenci na proizvodnem delu niso le v napoto zaposlenim

Priloga Sindikalni poročevalec

Smernice za družbeni načrt Slovenije za obdobje 1986 do 1990 s sindikalnimi usmeritvami in navodili za delo sindikalnih organizacij

Kaj o tem menite vi?

Letošnje vreme je pošteno zagodilo kmetovalcem. Dolga zima in obilica padavin sta upočasnila rast in spravilo poljščin, še posebej koruze. Namesto da bi bila že vsa kuruza v kaščah, je je še več kot polovica na njivah. Ozimna pšenica, ki bi morala že skoraj skaliti, še vedno čaka na pripravljeno zemljo. Kroničnih težav z mehanizacijo, nadomestnimi deli in gorivom letos ni. Vreme je krivo! Nekdo pač mora biti. Zadnji dnevi sicer dajejo upanje, da bomo na poljih z zamudole uredili tako, kot je treba, da bomo tudi prihodnje leto jedli domač kruh.

Slika: Andrej Agnič

TURJUG '84

Zvezni in slovenski sindikati, Splošno združenje gostinstva in turizma Jugoslavije, Turistična zveza Jugoslavije in Portoroža so konec minulega tedna v Portorožu pripravili prvo jugoslovansko delovno in proizvodno tekmovanje gostinskih in turističnih delavcev. Menijo, da je prireditev v celoti uspela. Največ uspeha je imela ekipa iz Srbije, drugo in tretje mesto pa si delita ekipi z Bleda in Portoroža, ki sta zastopali Slovenijo. Udeležencem srečanja je spregovoril tudi Marjan Orožen, predsednik slovenskih sindikatov, ki je med drugim poudaril, da moramo storiti veliko več za uveljavitev gostinstva in turizma kot vse pomembnejše gospodarske panoge. Sicer pa je bil TURJUG '84 prava manifestacija znanja in sposobnosti naših kuharjev in natakarjev, pri katerih se, kot menijo mnogi, začne in konča naš turizem. Škoda le, da tudi v praksi ne dosegamo na tem področju približno tako visoke ravni kot na tekmovanjih in razstavah. A. U.

Urednica glasila v Gostolu nam piše: »V zadnjem času se v slovenskih revijah in dnevnem časopisju vse pogosteje pojavljajo članki, ki napadajo tisk v organizacijah združenega dela. Očitajo mu slabo kakovost, nekritičnost, neodmevnost in še vrsto drugih pomanjkljivosti. Lahko takšno pisanje razumemo kot kritiko dejanskih razmer, kot gnev zaradi prevelike porabe rotacijskega papirja ali kot odraz hotenja, da bi končno vsa tovarniška glasila dosegla boljšo kakovost in odzivnost? Žal so tovrstni članki kot naročeni za tista okolja, ki jim smrdi objektivno obveščanje in so jim prav ti napadi dodaten argument, da ukinejo ali časopis ali druge oblike obveščanja.«

V našem uredništvu se je pred dnevi oglasil tudi Zvone Lebar, urednik tovarniškega glasila sozda Elkom, ki nam je prinesel zajetno mapo polemичnih člankov. Kot lahko razberemo, je njihov povzročitelj pisatelj Miroslav Slana-Miros, ki je v mariborski reviji »7D« sprva spregovoril o »rikvercu tovarniške in vrtičkarske materinščine«. Javno, na tapeti je bil jezik glasil delavskega tiska, ki da ga le-ta »barbarsko pačijo in krivencijo.« Po Mirosovem mnenju ponekod krotovičita jezik samo po dva grešnika, ki da ga hočeta za vsako ceno napisati sama in s tem kar se da veliko zaslužiti na škodo jezikovne in vsebinske sestave člankov.

Sodeč po zgornjih stavkih kajpak Mirosovo pisanje ni moglo ostati brez odmevov. Nastala je pravcata črkarska pravda, katere glavni akter je bil dr. in prof. slovenščine Tomo Korošec. Miros je pravdo gladko izgubil. Poraza pa ni mogel mirno požreti, zato je skušal polemiko prenesti v Teleks, kjer je konec septembra objavil odmev na članek z dne 19. julija. Pri tem lahko opazimo rahlo transformacijo, saj se je zdaj za razliko od pisanja v »7D«, kjer je bila tema njegove pozornosti jezik, v Teleksu polotil domnevno vsebinskega čveka.

Miros vidi vse zlo za slaba in neodmevna glasila po tovarnah v njihovih urednikih. Ne vidi (ali noče videti) razmer, v katerih delajo in pišejo tovarniški novinarji. Zanimivo pri vsem tem pa je še nekaj: takšno razmišljanje mu objavlja časopis, ki očitno nima popolnoma nič slabe vesti spričo svojega poguma in tem, ki si jih izbira, odkar hodi »do konca«.

Seveda s tem nikakor nismo rekli, da ti kritiki v marsičem nimajo prav, ko šibajo velikokrat položena glasila. Trdimo le, da še zdaleč ne razgaljajo pravih vzrokov takšnega stanja, temveč se vse preradi zadovoljijo kar z razglabljanjem o njihovih posledicah.

Kaj o tem menite uredniki glasil v združenem delu?

Za uredništvo
Ivo Kuljaj

Po starem ne,
po novem
pa...

Druga stran

Rogaški steklarji tudi letos odlično poslujejo

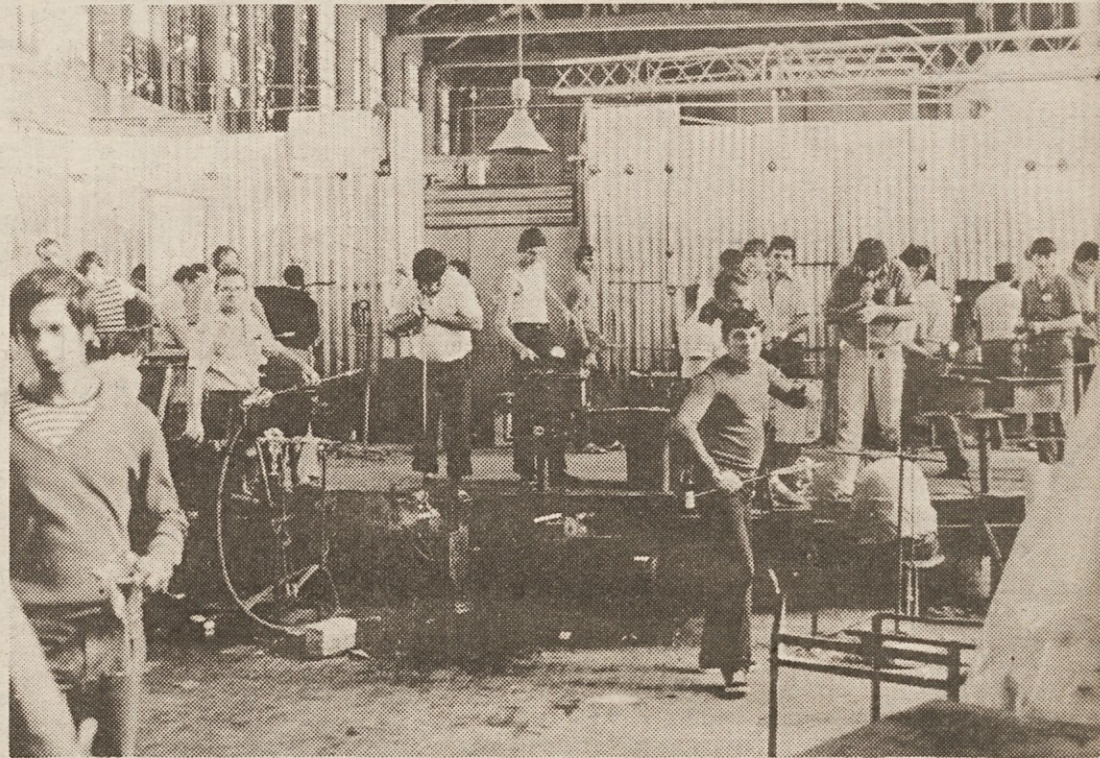
Več kristala in delovnih mest

Smernice, po katerih bomo oblikovali družbeni načrt razvoja naše republike za prihodnje srednjeročno obdobje, so bile sprejete v slovenski skupščini. Ves postopek je pravzaprav tekkel po dogovorjenih poteh, vendar, glede na preteklost, s pomembno značilnostjo: iz razprav delegatov, njihovih pripomb na osnutek in postavljanje temeljnih ciljev razvoja v naslednjem srednjeročnem obdobju je vela treznost, resnost družbenogospodarskih razmer in nenazadnje tudi nekakšna nestrpnost, da bi končno naredili večji korak naprej v spremembi gospodarske sestave in da bi se otrsli capljanja na mestu. Ponovno je potrdila, da za kakovostnejši gospodarski razvoj ni druge alternative kot dosledno uveljavljanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Temeljni cilji industrijskega in drugega napredka, tudi družbenih dejavnosti in tako imenovanega socialnega sektorja razvoja družbe, so postavljeni. Delegati so ocenili, da so zahtevni, nekateri so celo menili, da so preambiciozni. Vendar kot pribito drži, da smo v naši republiki dobili dokument ne le za načrtovanje prihodnjega razvoja oziroma oblikovanja planskih listin, temveč je tudi spodbuda za spreminjanje razmer.

V naši družbi in organizacijah združenega dela mora zato biti dohodek v mnogo večji meri rezultat uporabljenega znanja in dela ter njihovih učinkov na trgu, ne pa, kot doslej, navijanja cen, dogovarjanja o njih in pritiskov na državo in njen vsemočni aparat za poddržitve. Če je temu odzvonilo že doslej, v prvi fazi uresničevanja dolgoročnega programa stabilizacije, toliko bolje, vendar ostaja med temeljnimi vprašanji našega gospodarjenja izkoriščenost obstoječih proizvodnih zmogljivosti, visoki stroški proizvodnje in režije, kar onemogoča mnogim organizacijam združenega dela konkurenčno vključitev v mednarodno delitev dela.

Zazetje inflacije je še naprej v središču družbenih prizadevanj. Če smo končno spoznali, da smo v razvojni politiki stalno zanemarjali pomen stroškov, je sedanje treznenje sicer boleče, prišlo le nekaj minut pred dvanajsto, vendar še dovolj zgodaj, da lahko popravimo stare napake in preusmerimo neracionalno proizvodnjo v gospodarnejšo, ki bo omogočala akumulacijo. Pri nadaljnjem oblikovanju srednjeročnih in drugih načrtov je treba nameniti nekoliko več pozornosti koncentraciji akumulacije in združevanju dohodka, kajti povsem jasno je, da vrtičkarska in tehnološko nezahtevna proizvodnja, ki bo nekaj korakov za razvojem v svetu, ne omogoča kakovostnega razvoja. Kakorkoli je to jasno, se vendarle zdi, da so smernice za zdaj obšle združevanje dela in sredstev oziroma se le dotikajo vprašanj gospodarjenja z družbenimi sredstvi, vloge delavcev pri odločanju o dohodku in v razširjeni reprodukciji. V prihodnje moramo dati večji poudarek združevanju dela in sredstev, kajpak ne tako, da se bo pod zvanečim imenom samoupravnega sporazumevanja skrivalo izsiljevanje in gospodarsko nesmotrni položaj močnejšega, temveč takšnemu, ki bo z zavestno odločitvijo samoupravno organiziranih delavcev za združevanje dela in sredstev omogočalo napredek, hitrejši tehnološki in družbeni razvoj ter pripomoglo k večji ekonomski in socialni varnosti delavcev.

Marjan Horvat

Precej slovenskih in jugoslovanskih delovnih organizacij se ubada z vprašanjem, kje dobiti denar za preusmeritev proizvodnje in kako povečati prodajo izdelkov na svetovnem trgu. V Steklarni Boris Kidrič v Rogaški Slatini pa ameriškim kupcem prodajo kar 60 do 65 odstotkov steklenine za široko porabo in se kar sama od sebe vsiljuje misel, da bo treba prodajo na tujem začeti brzdati. Koristno je namreč, da ima steklarna vnaprej zagotovljen izvoz, toda večja prodaja le v eno državo povečuje odvisnost uspešnosti poslovanja od konjunkturnih gibanj na njenem trgu.

Kot nam je v pogovoru dejal direktor Jože Pelko, se v Steklarni zavedajo te nevarnosti. Toda hkrati smo dobili vtis, da vendarle premalo resno razmišljajo o preusmerjanju prodaje, ki bi v primeru cenejšega dolarja in padanja zanimanja ameriškega trga za izdelke Steklarne zašla v slepo ulico. Prav gotovo je smotrno še naprej izkoriščati ugodne možnosti na trgu onstran luže. Toda hkrati bodo morali pospešiti raziskave zahodnoevropskega trga in se pripraviti na morebitno »me-

njanje razpoloženja« ameriškega trga.

Nova naložba

V 1600-članskem kolektivu načrtujejo, da bodo letos ustvarili 1,9 milijarde dinar-

Država jim vzame preveč deviz

V Steklarni Boris Kidrič sodijo, da jim država pobere preveč deviz in da bi izvoznikom moralo ostati vsaj 50 odstotkov zasluženih deviz. V prihodnjem letu pričakujejo, da se bodo pogoji gospodarjenja počasneje menjali kot letos in da bo gospodarstvo dobilo trajno pravico razpolaganja z devizami.

jev prihodka. Konvertibilni izvoz bo letos večji od lanskega za 25 odstotkov, s prodajo stekla na ameriškem trgu pa bodo iztržili okoli 7,5 milijona dolarjev deviznega dohodka. Dolgoročni načrti rogaških steklarjev o povečanju proizvodnje svinčenega brusene kristala od dveh milijonov kosov letno na šest pa se bodo izpolnili z novo naložbo. Njena predračunska vrednost je 1,8 milijarde dinarjev, denar pa so prispevali

sovlagatelji (45-odstotni delež investicijske vrednosti) in banka (15,4-odstotni delež mednarodnega posojila), ostalo pa so njihova sredstva. »Pričakujemo, da bomo z razširitvijo proizvodnje in njeno posodobitvijo uspeli še povečati konvertibilni izvoz in čez dve leti ustvariti s prodajo na tujem 16 milijonov dolarjev deviznega dohodka,« nam je pripovedoval direktor. Zvedel smo, da je celjski Ingrad kot izvajalec naložbe doslej dosledno spoštoval časovni načrt zidave in da bo proi-

Delo je preveč obdavčeno

Po oceni Zlatka Novaka je živo delo v naši družbi preveč obdavčeno. Na jugoslovanskem tržišču so namreč proizvođači steklarske dejavnosti obdavčeni 40-odstotno, na tujih trgih pa le 12-odstotno. Previsoki so tako prispevki iz bruto osebnih dohodkov, kot tudi prispevki na bruto osebne dohodke, ki končno ceno izdelkov občutno dvignejo kvišku. Očitno je torej, da bi moral sindikat delavce spodbuditi k resni analizi obremenitve bruto osebnih dohodkov in predlagati ustrezne spremembe.

Neživljenjski predpisi

V Steklarni bi morali istočasno z graditvijo novega obrata razširiti tudi obrat družbene prehrane. Toda zakonska določila o naložbah jim tega ne dovoljujejo, kljub temu, da bo dobilo delo petsto ljudi in da se bodo nekje morali hraniti.

zvodnja v novem obratu morda stekla že junija prihodnje leto. Če se bodo napovedi uresničile, bo naložba končana v letu dni, kar bo za naše razmere svojevrsten rekord.

Akumulacija večja kot lani

Direktor Jože Pelko in vodja analitskega oddelka Zlatko Novak sta zadovoljna, ker dosegajo šestkratno produktivnost oziroma potrebo z izvoznim zaslužkom. Za nujni uvoz kakovostnega reprodukcijskega materiala in surovin (kremenčev pesek, pepelika, boraks, fluorovodikova kislina) namreč potre-

bujejo 1,2 milijona dolarjev deviznih sredstev.

Rogaškimi steklarjem uspeva izvažati izdelke po višjih cenah kot na jugoslovanskem trgu. Kakovost njihovega stekla je visoka, v izdelke je vložena precejšnja vrednost dela, vse to pa ob spoštovanju dobavnih rokov svetovni kupci še kako cenijo. Zanimivo je, da so v Steklarni stimulirani za prodajo stekla v ZDA tudi zato, ker je delež transportnih stroškov le tri odstotek.

Razpoloženje steklarjev v devetih temeljnih organizacijah združenega dela in delovni skupnosti skupnih služb je dobro, delo v proizvodnji pa nemoteno poteka — če je treba — tudi ob sobotah in nedeljah. Brusilci, pihalci in drugi steklarski delavci zaslužijo v povprečju okoli 25.000 dinarjev, osebni dohodki pa se bodo ta mesec še popravili. Hkrati bodo v Steklarni letos namenili za razširjeno produkcijo 80 odstotkov več sredstev kot lani. Ko bo nova naložba končana, bo dobilo delo okoli 500 ljudi, med njimi 160 učencev steklarske šole.

Emil Lah

Rekli so:

Razvojna pot Kovinoplastike je zgleden primer samorastništva in odgovornosti za vzorno gospodarjenje z družbenimi sredstvi, za njihovo oplojevanje in reprodukcijo.

Pri vaših samoupravnih odločitvah ste ravnali po načelu, naj ima prednost le tisto, kar prinaša dohodek in daje rezultate, da ni mogoče vlagati prek možnosti, da je mogoče deliti le tisto, kar je z delom ustvarjeno in v medsebojni menjavi potrjeno in ovrednoteno.

Danes se lahko ponašate s tem, da noben od uresničenih načrtov ni končal z izgubo, da razpolagate z visokim deležem lastnih obratnih sredstev, da niste imeli investicij z manj kot 75-odstotno lastno udeležbo, da z osebnimi dohodki ne zaostajate, in končno s tem, da ste zrasli v kolektiv 1300 delavcev, organiziranih v šestih temeljnih organizacijah združenega dela in skupni službi. Vaš primer je dokaz, da danes ne bi imeli tolikšnih težav, kot jih imamo, če bi vsi osebki samoupravnega gospodarjenja ravnali tako samorastniško, ravnali po načelih dobrega gospodarjenja, razumeli, da to ni le objektivni interes delavca, marveč tudi ustavna obveznost za uveljavljanje pravice upravljanja z družbenimi sredstvi za proizvodnjo. Vaš primer je dokaz več, da je treba, če ho-

čemo biti uspešni in učinkoviti, ekonomsko politiko krojiti po tistih delih združenega dela, ki v enakih razmerah dosegajo nadpovprečne rezultate. Žal je v preteklosti bilo marsikaj tako, da so sprejete rešitve jemale sposobnim gospodarskim osebkom samostojnost pa tudi odgovornost za naložbe in rezultate dela. Prenasati odgovornost za negativne rezultate na vso družbo ali združeno delo pa je prav gotovo uravnilovka v najhujši obliki in najtežja skrutitev načela, da vsakemu pripada le rezultat njegovega dela.

Zato naša ekonomska politika ne more in ne sme več trpeti nastajanja izgub ali kopičenja zalog. Spodbuditi mora proizvodnjo za izvoz, zniževanje stroškov, povečanje obratovalnega časa proizvodnih zmogljivosti, zaposlovanje novih delavcev, ob zmanjšanju delovnega časa že zaposlenih. Spodbujati mora neposredno dohodkovno povezovanje delavcev temeljnih organizacij združenega dela.

Marjan Orožen, na zboru delovnih ljudi in občanov in ob otvoritvi nove Livarne tlačnega liva in posodobitve proizvodnega okolja v Kovinoplastiki Lož

Prihodnje leto brez bencinskih bonov?

Vse pogostejše so zahteve po ukinitvi bencinskih bonov, saj zanje ni moč najti utemeljenih razlogov. Potem ko je bencin postal predrago za marsikateri žep in je potrebno dobro pretehtati vsako odločitev o vožnji z lastnim avtomobilom, se celo dogaja, da številni občani sploh ne dvignejo bonov, do katerih imajo pravico. Preprosto jih ne zmorejo vnovčiti. Manjša poraba bencina je torej bolj posledica visokih cen kot pa administrativnega omejevanja.

Ob tem ne smemo pustiti vnevar dejstva, da tiskanje in delitev bonov veliko staneta. Kot je nedavno povedal predstavnik zveznega izvršnega sveta, tiskanje bonov vsake tri mesece stane okrog 30 milijonov dinarjev. Precejšnji so tudi stroški za njihovo delitev. Pri vsem tem pa je seveda spet veliko administrativnega dela, ki naj bi ga čimbolj zmanjševali.

Torej ni čudno, da je vprašanje ukinitve bencinskih bonov padlo tudi v klopi skupščine Jugoslavije. Na delegatsko vprašanje je namestnik zveznega sekretarja za tržišče in cene Ištvan Berdal povedal, da smotrnost bonov in vse v zvezi z njimi pravkar preučujejo v organih ZIS. Po njegovih besedah bodo do konca leta sklenili, ali bodo bone še tiskali ali ne. Glede na vsak pameten račun je torej le možno pričakovati, da se bomo prihodnje leto vozili brez bonov. Ali pa bodo morda spet našli kakšen »vzrok« in obdržali to drago, nes pametno pokoro?! A. L.

Rokovnik-
priročnik
za leto 1985
še boljši!

Delavska enotnost

Jugobanka o sanaciji IMV

Stečaj ni rešitev

Kako obiti grozeči prepad v Novem mestu? In če se vprašamo še drugače: kako do donosne proizvodnje v Industriji motornih vozil in na tej podlagi temeljče socialne varnosti njenih delavcev. V vrsti prispevkov, ki skušajo poiskati odgovor na zastavljeno vprašanje, smo se tokrat napotili v Jugobanko Temeljno banko Ljubljana, kjer je stekel pogovor s članoma njenega poslovodnega odbora Štefanom Pelcarjem in Marjanom Lenarčičem, ki vodi sektor za združevanje sredstev in naložbe.

»Generalski našitki« tokrat niso zalegli

Pravijo, da po bitki ni težko biti general. Res, nikakršna modrost ni razčlenjevati znano dejstvo. V našem primeru tega dejstva verjetno ni treba posebej pojasnjevati. IMV je danes v najtežjem položaju, kar je zabredla v velike težave. Sodeč po pogovoru s predsednikom kolektivnega poslovodnega odbora IMV Janezom Roškerjem in našima sogovornikoma na Jugobanki, v dobršni meri zato, ker so padli v vodo razvojni cilji, ki jih zastavljajo novomeški sanacijski načrti. Temu se danes nekateri upravičeno čudijo, saj še ni minilo leto dni, kar so bili ti načrti dokončno potrjeni. Takoj pa je treba poudariti: presenečenje nima nikakršne druge osnove. Lahko bi celo rekli, da je posledica neobveščenosti. O sanacijskih načrtih IMV so namreč njeni sanatorji že ob zeleni luči

njihovi »generalski našitki« na ramenih niso mogli preprečiti sprejetja dvomljivih sanacijskih programov. Brez kančka slabe vesti je torej mogoče trditi, da je položaj, v katerem IMV danes je, tudi neposredna posledica načina sprejemanja (tudi strateških) razvojnih odločitev pri nas, pri čemer je politična moč še vedno pomembnejša od ekonomskih podkrepitev.

Podatki, podatki...

IMV za Jugobanko Temeljno banko Ljubljana nikakor ni mačji kašelj. S svojimi posojili in garantiranimi obvezami pomeni precejšen del vseh finančnih potencialov banke. Dolguje ji 26,7 milijona dolarjev in 3,1 milijarde dinarjev, k temu pa potrebno pridjati še 1,2 milijarde dinarjev garancij, ki jih daje Jugobanka svojemu novomeškemu komitentu v korist sklada skupnih rezerv. Po

Marjan Lenarčič

Štefan Pelcar

samo 38-odstotno inflacijo, kar je seveda daleč od stvarnosti. Pomeni, da bi sanacija IMV kljub vsemu stala veliko več od uradne izračunane predračunske vrednosti. Od bančnih sredstev, ki naj bi jih namenili sanaciji IMV, naj bi največji delež (58 odstotkov) pridala Ljubljanska banka Temeljna banka Novo mesto, sledi Jugobanka s 34 in Beograjska banka Temeljna banka Ljubljana z 8 odstotki. Takšno je razmerje tudi pri dajanju garancij pri pokrivanju izgube.

Nobenih sredstev več, dokler...

Tako torej. Toda, kot vemo, sanacijskih načrtov IMV ne izpolnjujejo. Temu v dobršni meri botrujejo v letu dni zelo spremenjene tržne in splošne gospodarske razmere, pa tudi francoski partner, ki nikakor neče privoliti v večje poslovno tveganje pri sanaciji. Vse to kajpak kar samo kriči po novih rešitvah. Kot nam je dejal Štefan Pelcar, so se organi upravljanja pri Jugobanki Temeljni banki Ljubljana odločili, da ne namenijo nobenih sredstev več za IMV, dokler le-ta ne pride na dan z noveliranimi sanacijskimi načrti, ki bodo zagotavljali jasno razvojno (beri: rentabilno) perspektivo. Po njegovem mnenju bi morale biti pri tem kljub lastnim težavam (izguba in veliko odpušcanje delavcev) obveznosti Renaulta večje, tembolj zato, ker po nekaterih podatkih od njegovega skupnega izvoza pride na Jugoslavijo kar 15 odstotkov.

Posebno poglavje našega pogovora na Jugobanki je bil morebitni stečaj. Marjan Lenarčič je dejal: »Mislim, da stečaj ni rešitev. Le-ta sam po sebi še ne zagotavlja donosne proizvodnje in tudi ne socialne varnosti zaposlenih delavcev. Za kaj takšnega je potreben takšen razvojni program, ki bo zbujal zaupanje. Šele na tej osnovi so možni pogovori o morebitnem reprogramiranju dolgov.

Po mojem laičnem mnenju bi morali v tem razvojnem programu težiti k temu, da bi bile izkoriščene vse vgrajene zmogljivosti, ki jih v IMV ni malo in ki so najodobnejše na Balkanu. Prepričan sem, da bi se morali s Francozi zmeniti za takšno sodelovanje, ki bi v Novem mestu zagotavljalo tolikšne serije vozil, da bi bila proizvodnja donosna. Zdajšnja količina in izkoriščenost zmogljivosti sta seveda daleč od tega. Sploh mislim, da bi v tem programu morali storiti vse za popoln izkoristek vgrajene in še zapakirane opreme. Do tega pa ni nujno, da pride samo s sodelovanjem s francoskim partnerjem. IMV bi se moral bolj vključiti v jugoslovansko avtomobilsko industrijo.

Tako Marjan Lenarčič, ki mu nikakor ne gre v glavo, da agonijsko IMV tako počasi odpravljajo, saj to dela še dodatno družbeno škodo in težave sami IMV. Kaj pa nam ob vsem tem govori podatek, da je v Novem mestu zapakirana oprema za proizvodnjo homokinetičnih zglobov, medtem ko se je v isti sapi Crvena zastava dogovorila za njihov nakup od vzhodnonemškega partnerja, pa je tudi jasno: naša avtomobilska industrija si s takšnimi poslovnimi potezami koplje sama svoj grob.

Franček Kavčič
Ivo Kuljaj

V SPREDAJŠNJI POZORNOSTI

V družbenih svetih se še premalo soočata teorija in praksa

Če se v družbenih svetih gledata teorija in praksa iz oči v oči, in se v njih krešejo mnenja, da bi se dokopali do najboljših rešitev, pri krepitvi ekonomskega in političnega sistema ob stalnicah in jasni vlogi združenih delavcev, potem ne moremo biti povsem zadovoljni z njihovim dosedanjim delom. Na republiški ravni so boljši kot na občinski, kajti v občinah se družbeni sveti še zmeraj ubadajo z začetnimi težavami. Na področju priprave gradiv dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije so precej prispevali, manj pa pri razvojnih vprašanjih in izpeljavi sprejetih usmeritev in stališč iz programa stabilizacije. V družbeni praksi pa obstaja prava žeja jasnejše opredelitve razvoja in konkretnih »pravil igre« za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije; torej ustvarjalno soočanje teorije in prakse, znanosti in politične prakse pri iskanju skupnih rešitev. Gre tudi za nudenje pomoči delegatskim skupščinam, državnim organom in ozdom, ki bi lahko na ta način po demokratičnih poteh reševali zaostrena družbena problematika in nakopičena gospodarska, socialna in druga družbena vprašanja.

Sodeč po razpravi na seji predsedstva CK ZKS bodo družbeni sveti bolj zagrizli v to kislno jabolko v prihodnjem obdobju, kar je tudi prav, saj čas zahteva temeljito soočanje razvojnih ciljev z umskimi in gospodarskimi potenciali dežele in vse družbe. Tako bodo družbeni sveti, ki so bili zamišljeni kot oblika demokratizacije sprejemanja odločitev na vseh ravneh naše družbe, oziroma kot demokratična oblika stalnega sodelovanja vseh družbenih dejavnikov in njihova pomoč pri snovanju družbenih odločitev, ki jih sprejemajo delegatske skupščine in drugi organi, dobili večjo veljavo tudi v praksi. Četudi ne sprejemajo nikakršnih odločitev, pa vendarle nosijo strokovno in politično dogovornost za predloge, ki naj bi bili opora za odločanje v delegatskih skupščinah.

Pri ocenjevanju dela družbenih svetov ugotavljamo, da so z obravnavo številnih vprašanj preprečili sprejem zgolj empiričnih, pragmatičnih rešitev ter pojave voluntarizma pri oblikovanju družbeno pomembnih odločitev.

Toda druga ugotovitev zaskrbljuje, saj se v delo družbenih svetov premalo vključujejo znanstvene in strokovne ustanove, ki bi lahko z aplikativnimi raziskavami politične in gospodarske narave bistveno izboljšale predlagane rešitve. Pravega odgovora, zakaj je tako, pravzaprav nimamo. Ne moremo pa se zadovoljiti le z opravičilo, da je vzrok premajhna zavzetost za delo svetov, za njihovo širše odpiranje znanosti in stroki, niti z razmišljanjem znanstvenikov in strokovnjakov, ki menijo, da z znanstvenimi spoznanji ni mogoče vplivati na politične odločitve. Ti vsaka k sebi usmerjeni »resnici« le delita sile dela in znanja, politiko in gospodarstvo, in puščata prostor za obtoževanje, češ da znanosti nihče ne posluša (žal je dostikrat tudi to res) ali pa da znanost in stroka nočeta prispevati svojega deleža pri premagovanju težav. Takšno prerekanje, ki povzroča le družbeno škodo, cepi družbene sile in naravnost omogoča neodgovorno ribarjenje v kalnem, bi najlažje premagali prav v delu družbenih svetov, kjer bi slišali tudi besede, ki morda marsikomu ne bi bile všeč, vendar pa bi zagotovo lahko osvetlile probleme in predlagane rešitve z vseh strani.

Marjan Horvat

Najsodobnejša stiskalnica

v skupščini SR Slovenije menili med drugim tudi naslednje:

- razvojno-sanacijski načrti IMV so tržno tvegani in ne zagotavljajo zaposlenosti vseh tehničnih zmogljivosti,
 - temeljijo na velikih novih naložbah in so izredno zahtevni glede na izvedbene roke,
 - plan devizne bilance v glavnem zajema prilive od prodaje za dinarje deviznega porekla. Zaradi spremembe predpisov, ki urejajo to prodajo, je devizna bilanca negotova,
 - kontokorentni odnos med Renaultom in IMV je neutrezen (1:0,8 v korist Francozov), vendar od tujega partnerja ne moremo pričakovati bližnjega popravka,
 - pri zagotavljanju sredstev za naložbe v osnovna sredstva je predviden prevelik delež neposrednega bančnega kreditiranja in premajhen delež sovlagateljev,
 - ni določeno, kdo bo pokrival načrtovano izgubo.
- Tako torej, v tem primeru lahko rečemo, da so sanatorji le bili generali pred bitko. Žal

domače povedano, Jugobanka sklada skupnih rezerv SR Slovenije jamči za plačilo omenjenega zneska, ki je šel kajpak za pokrivanje izgube.

Ko že teče beseda o dolgovi IMV pri Jugobanki, moramo omeniti še 300 milijonov, ki so šli »za zagotavljanje sredstev in plačil po investicijskih naložbah«. Manj učeno: za zamišljeno sanacijo. Omenimo še finančno injekcijo leta 1980, s katero so pri Jugobanki spremenili 31 milijonov dolarjev deviznega dolga v dinarskega. Kolikšnega pomena je ta sprememba za IMV, bo verjetno razvidno iz podatka, da bi sicer doslej od tega dolga trpel kar za 4 milijarde dinarjev tečajnih razlik.

Kot je znano, se je za izpolnjevanje sanacijskih načrtov oblikoval bančni konzorcij, ki ga sestavljajo Ljubljanska banka Temeljna banka Novo mesto, Jugobanka, Beograjska banka in Ljubljanska banka Zdržena banka. Predračunska vrednost sanacijskih programov (beri: investicijskih) je ob

sprejetju le-teh znašala 6,794 milijarde dinarjev, kar pomeni, da so jih še kar dobro oklestili, saj so prvotni računi kazali, da bo potrebno za sanacijo IMV dati več kot 10 milijard dinarjev. Toda, kot sta nam zaupala naša sogovornika, so pri omejenem znesku upoštevali

Francozi v Ljubljani

Zvedelo se je, da so ta teden potekali v Ljubljani preliminarni pogovori o nadaljnjem sodelovanju IMV in Renaulta. Predstavniki teh dveh tovarn so s predstavniki slovenske vlade in bank pripravljali »teren« za srečanje na najvišji ravni med direktorjem Renaulta in predsednikom izvršnega sveta skupščine SR Slovenije. Na dnevnem redu naj bi imeli nekatere boleče točke sodelovanja, kot na primer razmerje v menjavi, cene, večji izkoristek opreme v Novem mestu, plačilo prevoza, kontrola izdelkov itd. Kot je že običaj pri teh rečeh, so bila vrata za predstavnike javnosti tudi tokrat zaprta.

PRAVKAR IZŠLO!

RADOVAN ANDREJČIČ
ANDREJ BLEIWEIS
STANE GALJOT
ILJA JURANČIČ
BOGDAN LIPICNIK
MIRAN MIHELČIČ
ROBERT OGOREVC
STANE UHAN

DELITEV PO DELU
IN
REZULTATIH DELA

Delavska enotnost

Cena 690 din

Novogoriški gradbinci so pred veliko odločitvijo

Tok močnejši od kapljic

V že sicer napetih časih imajo te dni novogoriški sindikati še posebej dosti dela in skrbi. Predvsem sindikati v Salonitu, Industriji gradbenega materiala, v Goriških opekarnah in solkanski Industriji apna. Sredi novembra jih namreč čaka referendum o združitvi v eno delovno organizacijo, IGM.

Gre za dejavnost, ki je v tem koncu močno razvita in presega potrebe ne le občine in regije, marveč tudi republike. Njene prednosti so tradicija, znanje in surovine. Njena šibka točka je razdrobljenost. V občini se torej trudijo za povezano de-

javnost, ki bo skupaj z gradbeno operativno zagotavljala celovito ponudbo na domačem in na tujem tržišču.

Ugotovili so, da je domače gradbeništvo danes že lahko kós vsaki, tehnično še tako za-

htevni nalogi. Po organizacijski plati pa se je razvijalo precej slabše. Široko je zaposlovalo predvsem nekvalificirane delavce, opremo so nabavljali neuskaljeno, kar jih tepe predvsem pri uvozu, niso se znali domeniti pri nabavi licenčnih tehnologij... To so splošne ugotovitve, ki veljajo kar za vse slovensko gradbeništvo, ki je povrh precej lokacijsko zaprt in tako ne zmore izkoristiti svojih zmogljivosti.

Vsa ta neuskaljenost skupaj s široko raziskovalno razvojno dejavnostjo je vzrok pomanjkanja gradbenih materialov in visokih prevoznih stroškov. Je vzrok tudi dejstvu, da v družbeni gradnji le 5 odstotkov stanovanj sezidamo v montažnem sistemu, zasebna gradnja (ki je je skoraj za polovico vse slovenske stanovanjske zidave) pa je domala povsem klasična.

Goričani so se odločili, da se morajo posloviti od takšnega »razvoja«. Vsa ta dejstva kajpak lajšajo nalogo sindikatov, ko se pripravljajo na referendum o združitvi — na dlani je namreč, da ne gre za golo »poli-

tično akcijo«. Pred delavci je temeljito podkrepljena odločitev o trajnem povečanju dohodka in končno tudi socialne varnosti. Skupno snovan razvoj bo hitrejši, lažja bo pot do novih izdelkov in tehnologij. Jasnno je, kaj se za vsem tem skriva — manj energije, manjši stroški na enoto proizvoda, večja kakovost, boljše izkoriščena tehnologija, smotnejše obračanje denarja...

Da ne gre za cilje »v zraku«, pričajo številke, izračuni. Že pri prvih korakih nove delovne organizacije bi stroški za zemeljski plin padli za 25 milijonov dinarjev, za 30 milijonov bi se zmanjšala vrednost zalog materialov, za 10 terjatve do kupcev, za 20 kratkoročne obresti...

Odločitev ne bi smela biti težka — ne v dejavnosti, ki je proizvodno razdrobljena, večji del ozko usmerjena in razvojno šibka. Ob vsem tem seveda ni mogla biti dohodkovno uspešna. In ob vsem tem mirne vesti lahko zapišemo, da pomeni združitve v IGM pravzaprav edino možno pot.

Ciril Brajer

Kazalci poslovne uspešnosti: kako dobri gospodarji smo Slovenci (4)

Kdor zna in hoče

(Piše: Boris Rugelj)

Mala anketa, ki smo jo opravili deloma v združenem delu deloma v sindikatih, je pokazala, da se na gospodarski zbornici niso hvalili, ko so trdili, da je letos precej več zanimanja za »njihove« kazalce uspešnosti gospodarjenja kot pred letom. Republiški svet ZSS je odkupil 70 izvodov kazalcev (naročil jih je 100, pa jih zavoljo omejene naklade ni mogel dobiti): razdelili so jih med sekretarje ROS, predsednike mestnih in medobčinskih svetov, nekaj izvodov pa je ostalo še za »hišne« potrebe republiškega sveta. »Tелефonski imenik«, kakor v šali pravijo kazalcem (čeprav jih je za dva slovenska imenika) bi letos kupila še marsikatera delovna organizacija — pa so že pošli.

Kako potem do podatkov iz »imenika«? — Pri nas, na zbornici, je vedno moč prekopirati tisti del vsebine, ki zanima delovno organizacijo, pravi Ivan Gorenc in dodaja, da kljub precejšnjemu zanimanju ne bodo ponatisnili, ker bi bil zaradi nižje naklade izvod precej dražji od sedanjega.

Kaj pa razbiranje podatkov iz kazalcev, ki so znotraj podobni logaritmskim tablicam? Jih lahko razume le izvedenec, poznavalec ali pa bi na primer tudi predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij iz njih lahko kaj razbrali (in pucali svoje vodstvo za rokav, češ, kako pa to, da tako zaostajamo)?

Ne, nepoznavalci snovi tega ne bi zmogli, so nam praviloma odgovarjali sogovorniki. Prvič zato, ker zahteva branje podatkov precej predznanja, drugič pa njihova razčlenitev precej dela in časa. V kazalce se je treba pošteno poglobiti. Torej naj bi bili namenjeni predvsem vodilnim delavcem v delovnih organizacijah in analitskim službam ter drugim (zunanjim) dejavnikom, ki spremljajo gospodarska gibanja.

»Ni ravno tako!« je bil energičen Ivan Gorenc z Gospodarske zbornice. »Res je, da niso slikanica, ki jo vsakdo razume, so pa namenjeni za gospodarjenje odgovornim dejavnikom. Toda vsakogar je mogoče naučiti iz njih razbrati vsaj najosnovnejše podatke o uspešnosti njegove in sorodnih delovnih organizacij! Naj pride k nam!«

Torej bi tudi v osnovnih sindikalnih organizacijah uporabljali kazalce...

Sicer pa jih bodo sindikati uporabili v bližajoči se akciji zaključni račun '84, pravi Jože Sintič, član republiškega sveta ZSS. Zelo pomembna za letno obravnavo uspešnosti poslovanja so namreč tudi dolgoročnejša gibanja posameznih »postavk« v bilanci in primerjava s sorodnimi delovnimi organizacijami ali s članicami iste reprodukcijske verige. Brez teh podatkov in primerjav bo vsako poslovno poročilo malo vredno. Poslovodni organi in strokovne službe v združenem delu praviloma sploh ne bi smeli dati delavcem zaključnih letnih bilanc brez primerjav z drugimi DO!

Marles smo v naši akciji zajeli dvakrat: omenil ga je Karel Lipič, sekretar ROS delavcev lesarstva kot primer, pri katerem so prav z argumenti iz kazalcev o poslovni uspešnosti prepričali »strukture« v tej OD, da je treba strožje ukrepati. Na obisku v Marlesu so nam potrdili, da je spremljanje in analiziranje poslovanja s pomočjo kazalcev uspešno, ker pokaže, da si »notri« (v težavah namreč).

»Čeprav je bila delovna organizacija še pred tremi leti srednjeuspešna tovarna v svoji dejavnosti, so zdaj na seznamu zaostajajočih takorekoč vsi toždi, eden pa je ta hip (spet) v izgubi,« sta nam dejala Tone Vadnjal, vodja finančnega sektorja, in Edi Težak, vodja planskega analitskega sektorja Marlesá. In čeprav menimo, da je vsaj za 70 odstotok naših težav kriva politika cen in drugi »zunanji vzroki«, se vendarle lahko vprašamo, ali smo v minulih letih svoje gospodarske ukrepe dovolj prilagajali menjajočim se pogojem za gospodarjenje. Če bi se s kazalci in trendi že prej temeljitje ukvarjali, bi bil morda lanski poslovni uspeh, pa tudi letošnji precej boljši.«

Kazalci sicer kažejo, da so skoraj vse tovarne pohištva v »slabi koži«, toda Marles je med njimi zdrknil najgloblje (glede na rezultate spred nekaj let). Letos so sicer (za sedaj) uspešno zastavili pot med uspešnejše, saj so na primer pbečali storilnost za 9 odstotok, izboljšali so organizacijo poslovanja...

»Kazalci uspešnosti poslovanja so zelo koristen pripomoček, čeprav sproti spremljamo gospodarjenje v naših dejavnostih po podatkih SDK, splošnih združenj tozdov dejavnosti pri zbornici in po podatkih sozdov. Dobro pa bi bilo, če bi knjiga zajela tudi zelo uspešne delovne organizacije — ne samo zaostajajočih, da bi lahko s primerjavo ugotavljali vzroke, zakaj so nekateri po posameznih kazalcih slabi, drugi pa odlični. Prav bi nam prišli tudi že izdelani primerjalni podatki za reprodukcijsko verigo. Zdaj moramo te podatke sami vleči na plan.« Tako nam je povedal Karel Lipič.

»Žal smo kadrovsko prešibki, da bi lahko s kazalci sami pripravljali poslovne odločitve,« nam je dejal Jože Prek, vodja planskega analitskega oddelka v Titanu. »Kljub temu da se je položaj po zadnji sprostitev cen precej izboljšal in smo z repa zlezli proti »zlati« sredini v dejavnostih, nam bodo gibanja, ki jih kažejo kazalci, prav prišla pri načrtovanju za prihodnje leto.

Sicer pa strokovne službe v Titanu pripravljajo za samoupravne organe redna poročila in analize položaja delovne organizacije tako med gospodarstvom v občinskem merilu kot med sorodnimi delovnimi organizacijami.

Na kratko lahko zaključimo: kdor zna in hoče, lahko kazalce poslovne uspešnosti tozda s pridom porabi. Pri tem pa njihova uporabnost ni omejena le na poslovodne in strokovne službe, ampak si lahko z njimi pomagajo tudi družbenopolitične organizacije v slehernem tozdu. Mimo kazalcev in primerjav z drugimi tozdi se je namreč težko izvleči s trditvijo o pretežno zunanjih vzrokih za slabosti...

Konec

Mnogo ve, kdor ve, kje najti, kar ne ve...

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu pri Delavski enotnosti je pripravil jesenski seminar na temo »Kako poceniti urejanje in tiskanje glasil OZD«. Slušateljem — zbralo se jih je 19 — smo pokazali metodo načrtovanja vsebine in oblikovne zasnove glasil, ki so ali naj bi izšla,« je povedal starosta delavskega tiska v Sloveniji Dušan Rebolj. »Prepričan sem, da so slušatelji od tega našega seminarja odnesli marsikaj koristnega, kar jim bo pomagalo pri njihovem delu.«

Takšnega mnenja je tudi Boris Zihrič, urednik »Signalov«, glasila PTT ljubljanske območne skupnosti. »Najprej bi rekel, da so se mi zdele zelo zanimive teme, ki so bile na dnevnem redu seminarja. Osupnil pa sem nad strokovnimi ugotovitvami, po katerih, pri vsaki številki lahko ogromno prihranimo.«

Veliko novega pa je izvečla tudi Marina Rojnič, sodelavka časopisa »Koroško zdravstvo« iz Slovenj Gradca. »Neverjetno, kako enostavno se da po vseh teh predavanjih sestaviti novo številko našega časopisa!« je zadovoljno pripovedovala, zraven pa dodala: »Seminar je bil imenitno pripravljen; toliko gradiva nam je ostalo, da ga bomo čez dolge zimske mesece lahko nepretrgoma brali za zapečkom... Res, precej smo pridobili...«

Slika: A. A.

Še dosledneje uveljavljati uredniško politiko Delavske enotnosti

Izdajateljski svet, ki se je v tem tednu sestel na redni seji, ki jo je vodil Drago Seliger, je obravnaval uveljavljanje vsebinske usmeritve časnika in uredniške politike na posameznih področjih.

V razpravi je bilo izrečenih več opozoril glede člankov, v katerih je uredništvo načinjalo žgoče samoupravne teme in zagate v delovnih skupnostih. Izoblikovalo se je mnenje, da mora časnik še naprej razvijati ustvarjalno-kritičen način pisanja o zapletenih samoupravnih in gospodarskih vprašanjih, vendar da je treba pri tem težiti za čimbolj objektivnim pisanjem, ki naj pomaga urejati zadeve v okviru samoupravnega političnega sistema.

Izdajateljski svet je sprejel pobudo uredništva, da z raziskavo v okviru raziskovalnega centra ugotovimo bralnost in pomen časnika za delo sindikalnih organizacij. Ob tem je ponovno ugotovil, da se po nekaterih podatkih glasil slovenskih sindikatov še naprej izboljšuje.

Razpisna komisija delavskega sveta ČGP Delo — TOZD Delavska enotnost razpisuje po 35. členu statuta ČGP Delo — TOZD Delavska enotnost dela in naloge

POMOČNIKA DIREKTORJA

Kandidat za razpisana dela in naloge mora poleg splošnih pogojev, določenih v zakonom in družbenim dogovorom o temeljnih kadrovske politike, izpolnjevati še naslednje pogoje: — da ima visoko ali višješolsko izobrazbo ustrezne smeri — 5 let delovnih izkušenj pri opravljanju podobnih del in nalog — da je sposoben organizator poslovanja s področja založništva, časopisne in finančno komercialne dejavnosti in inventiven pri oblikovanju novih programov — da je družbenopolitično aktiven. Dela in naloge razpisujemo za 4-letni mandat.

Pisne ponudbe z dokazili o izpolnjevanju razpisanih pogojev naj kandidati pošljejo v 15 dneh na naslov: ČGP Delo — TOZD Delavska enotnost, Cellovska 43, 61000 Ljubljana z oznako na ovojnici »za razpisno komisijo.«

O izidu razpisa bodo kandidati obveščeni v 30 dneh po opravljeni izbiri.

Varčnost je človekova lastnost, varčevanje pa odraz njegovega življenjskega sloga

Varčujemo lahko na različne načine in ne le tedaj, ko živimo v izobilju. Čeprav bi tedaj lahko privarčevali najlažje, pa začnemo običajno varčevati šele takrat, ko se pojavi pomanjkanje. Ne varčujemo samo tako, da se neki stvari odpovemo, temveč tudi tako, da delamo bolj načrtno, preudarno in z manjšimi stroški. Varčujemo lahko tudi tako, da tisto, kar smo prihranili, hranimo na način, ki nam prinese največ koristi.

Prav o teh, marsikomu manj znanih oblikah varčevanja, vas želimo to pot seznaniti. Varčevanje postaja namreč vse bolj življenjska nuja skoraj za slehernega med nami. Zato o tem razmišljamo tudi v bankah, saj nam vse višji stroški poslovanja zmanjšujejo poslovno učinkovitost. Ugotovili smo, da bi marsikje lahko znižali stroške, toda brez vašega sodelovanja bi bil učinek le polovičen. Zato vas prosimo za sodelovanje. Med mnogimi mogočimi načini varčevanja, ki vam jih bomo opisali, boste prav gotovo našli vsaj enega, ki bo ustrezal tudi vašim možnostim in željam.

Ena hranilna knjižica lahko prinese najmanj šestkrat toliko kot vse ostale skupaj!

Varčevalci iz Slovenije imamo v bankah okoli 3,5 milijona hranilnih knjižic z dinarskimi vlogami. To število je prav gotovo osupljivo veliko. Pravzaprav odločno preveliko, lahko rečemo. Do takšnega stanja je prišlo delno zaradi bančnih predpisov, pa tudi zaradi želje varčevalcev, da bi imeli za vsak namen varčevanja posebno hranilno knjižico. Zato ni nič izjemnega, če imajo posamezniki po pet in več hranilnih knjižic, na njih pa majhne ali celo pozabljene zneske.

Tako je samo v Ljubljanski banki prek 40 odstotkov hranilnih knjižic, na katerih so zneski, ki ne presegajo 500 dinarjev. Skoraj na vsaki četrti je izkazani znesek prihrankov manjši celo od 100 dinarjev! Poleg tega pa se vloge na teh hranilnih knjižicah niso spremenile že več kot leto in pol, če odmislimo pripis obresti, seveda! Skratka, tolikšno število hranilnih knjižic s tako majhnimi zneski pomeni na eni strani nepotrebno in razmeroma hudo breme za banke, na drugi strani pa varčevalce od vsega tega denarja nima nobene prave koristi.

Kajti: razdrobljeni so prihranki, razdrobljene so obresti, nizka je obrestna mera, denar se ne obrača niti v banki niti v rokah varčevalca.

Kaj torej predlagamo?

Predlagamo, da si ne zastavljamo več vprašanj, češ: kdo bo pa s tem drobižem hodil v banko? In ne sprašujemo se več, kako nas bodo pogledali pri bančnem okencu, če bomo prišli s kupom hranilnih knjižic, na katerih so takorekoč simbolični zneski.

Nasprotno: vsak naš obisk z namenom, da več manjših hranilnih vlog združimo na eni hranilni knjižici, bodo v banki obravnavali s posebno pozornostjo in sprejeli s hvaležnostjo. Saj gre za resnično obojestranski interes.

Na tem mestu pa mimogrede še droben nasvet! Hranilno knjižico, na kateri bomo združili več manjših vlog oziroma prihrankov, lahko koristno uporabimo tudi za pripis dinarskih obrestni od deviznih sredstev, ki jih imamo morda na deviznih računih ali deviznih hranilnih knjižicah.

Najbolje bo, da številko te dinarske hranilne knjižice čimprej posredujemo pristojni službi v enoti banke, kjer vodijo naš devizni hranilni račun.

Kdo pa bo s tem drobižem hodil v banko?

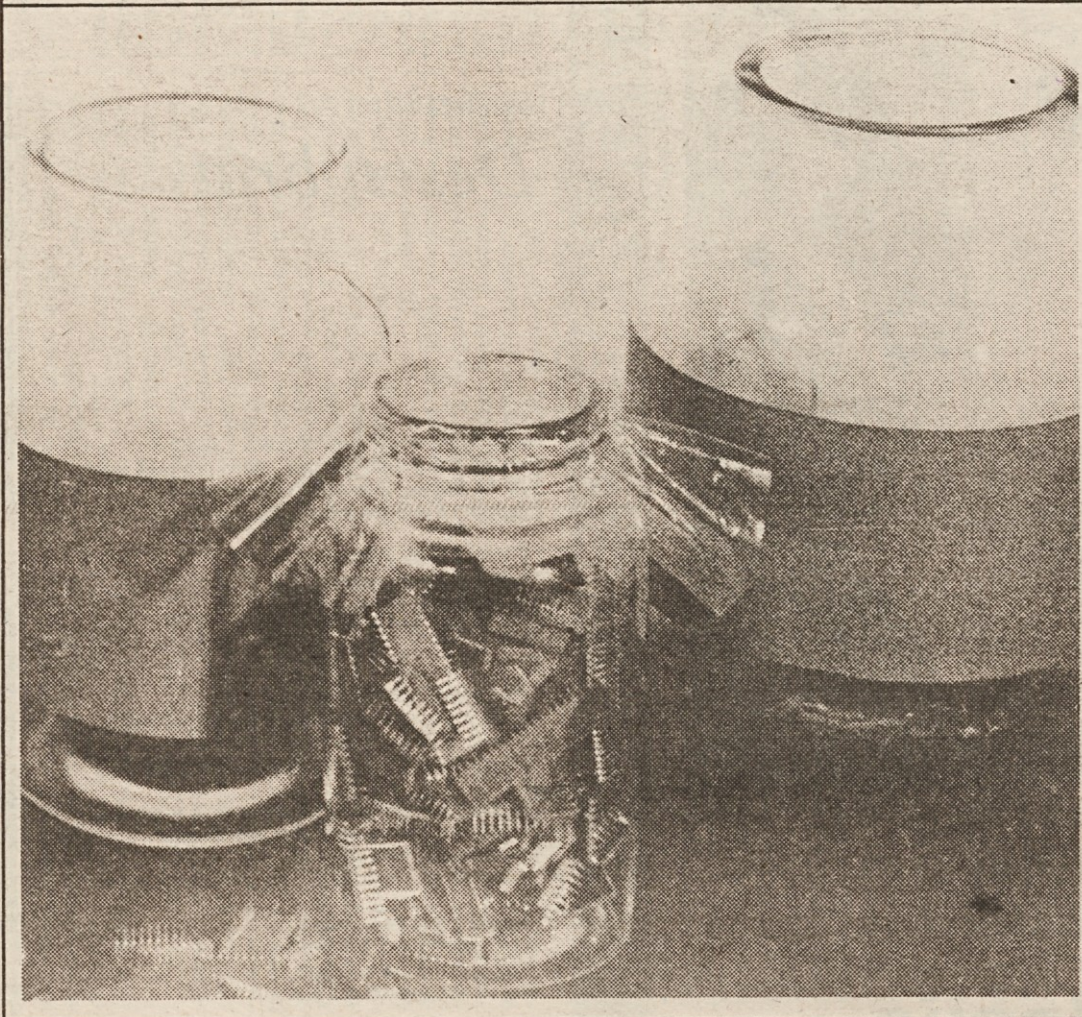
Gotovo veste, da imajo najmanj ugodno obrestno mero tiste hranilne vloge, ki niso časovno vezane. To so hranilne vloge na vpogled, ko s hranilne knjižice lahko kadarkoli dvignemo svoje prihranke, ki jih potrebujemo za pričakovane ali nepričakovane izdatke.

Drugače pa je s hranilnimi vlogami, ki jih vežemo za krajše ali daljše časovno razdobje. Res je, da z denarjem na taki hranilni vlogi ne moremo razpolagati, razen ob izjemnih priložnostih, pred iztekom dogovorjenega roka vezave. Res pa je tudi, da nam vezana vloga prinese najmanj šestkrat večje obresti!

To pa pomeni, da bodo naši prihranki narasli vsako leto najmanj za polovico.

Zakaj ti torej za svoj denar še naprej dobivali le 7,5% obresti, če pa te lahko znašajo na primer 55 odstotkov? Zakaj torej ne bi združili svojih manjših prihrankov na več hranilnih knjižicah v eno samo vlogo in jo vezali za določen čas? Resnici na ljubo naj zapišemo, da vse do nedavnega razlike med obrestnimi merami za vloge na vpogled in za vezane hranilne vloge niso bile tolikšne, da bi jim občani posvečali večjo pozornost. V zadnjem času, ko želimo s posebej visokimi in hkrati spremenljivimi obrestnimi merami v največji možni meri ohranjati vrednost prihrankov varčevalcev, pa so te razlike že tolikšne, da predstavljajo pomembno postavko pri načrtovanju varčevanja. In prav zato bodo odslej odločitve toliko lažje. Velja razmisлити! Potem pa pobskati po predalih, vzeti svinčnik v roke in narediti preprost izračun. Pot v banko s šopom hranilnih knjižic bo po vsem tem najbrž le še vprašanje časa.

31.oktober Svetovni dan varčevanja

Beseda; dve o trimesečnem depozitu in namenskem varčevanju, da o hranilnih pismih niti ne govorimo

Pod vezavo sredstev torej razumemo pisni dogovor med varčevalcem in banko, po katerem lahko banka določen čas oziroma dogovorjeno število mesecev razpolaga z našim denarjem. Pri tem pa moramo seveda na obeh straneh pristati na nekatere pogoje. Občan oziroma varčevalec na nepreklicno vezavo ter najkrajšo ali najdaljšo dobo vezave vloge, banka pa na izredno visoke obrestne mere, različne oblike kreditiranja in druge ugodnosti v naš prid.

Če nam uspe zbrati na primer vsaj 20.000 dinarjev prihrankov, lahko ta denar vežemo kot depozit za dobo 3 mesecev. Po treh mesecih se nam bo ta vloga zaradi izjemno ugodne obrestne mere povečala za okrog 12 odstotkov. Tako bomo dobili po treh mesecih več obresti kot v primeru, če bi enak znesek imeli celo leto na hranilni knjižici kot vloga na vpogled. Hranilna vloga v obliki trimesečnega depozita torej prinaša najmanj šestkrat večje letne obresti kot nevezana vloga. Pri vezavah, ki so daljše od enega ali od dveh let, pa imamo poleg visoke obrestne mere še to prednost, da lahko vežemo tudi manjše zneske. Znesek vezane vloge v teh primerih namreč ni določen.

Zaradi zmanjšanja kupne moči, pa tudi zaradi odloženega nakupa nekaterih dobrin večje in trajnejše vrednosti ter izdelkov, ki jih trenutno ni na trgu, postaja namensko varčevanje vse bolj pomembno in potrebno. Tudi to je način, ki ga lahko uporabimo pri združitvi večjega števila hranilnih vlog na eni hranilni knjižici z namenom, da kar najbolj gospodarno naložimo svoj denar. Po poteku enega leta bomo dobili vrnjeno vlogo skupaj s posojilom, ki bo okoli 2-krat višje od naše vloge.

Na tak način je mogoče varčevati za več kot 15 različnih namenov, vendar pa se o tem, za kaj bomo porabili posojilo, lahko odločimo šele ob podpisu posojilne pogodbe. Pa še to: kolikor dalj bomo namensko varčevali, toliko večji bo kredit.

Za vsakodnevno denarno poslovanje tekoči račun, za dolgoročno varčevanje hranilna knjižica z vezanimi vlogami

Najprej si moramo biti na jasnem, da prejemanje mesečnih osebnih dohodkov, pokojnin, študentskih in drugih prejemkov na bančne hranilne knjižice še nima ničesar skupnega z varčevanjem, če ta denar takoj in v celoti dvignemo ter shranimo doma.

Zato bi se kazalo najprej opredeliti na eni strani za sprotno, vsakodnevno denarno poslovanje, kjer nam bo pač najbolj ustrezala uporaba tekočega računa, na drugi strani pa za klasične oblike varčevanja, bodisi z določenim namenom bodisi brez njega, ko bo vsekakor primernejša hranilna knjižica, oziroma vezana hranilna vloga.

Vemo pa, da smo dandanes še zelo daleč od takega stanja in takih navad. Od skupnega števila hranilnih knjižic je namreč kar vsaka četrta odprta z namenom, da bi lastniki lahko dobivali prek banke mesečne dohodke in druge prejemke. Vsak od njih pa ima vsaj še eno hranilno knjižico, kjer ima naložene svoje prihranke.

A če opazujemo gibanja na hranilnih knjižicah, ki so namenjene za izplačilo osebnih dohodkov ali pokojnin, bomo ugotovili, da velika večina občanov ne porabi vsak mesec prav vseh prejemkov. Srečujemo se torej s pojavom, da nekateri nehoti varčujejo tudi na teh hranilnih knjižicah. Vsem tem seveda predlagamo, da razmislijo o ločitvi svojih mesečnih dohodkov na del za tekočo porabo in na del za pravo, klasično varčevanje. Četudi vemo, da nas je vse manj takih, ki lahko v teh časih pogrešimo oziroma privarčujemo od svojega osebnega dohodka kakšen pomemben znesek. Vsi tisti pa, ki že poslujemo s tekočim računom, namreč dobro vemo, da nam ta način prinaša vrsto prednosti, od katerih naj jih omenimo le nekaj:

- Na podlagi našega pooblastila bo banka na dogovorjeni dan in brezplačno poravnavala nekatere obveznosti, za katere bi morali skrbeti sami in jih sami plačevati. Najpogosteje so to računi za porabljeni električno energijo, plin, ogrevanje in telefonski stroški, potem so tu radijska in televizij-ska naročnina, pa naročnina na časopise, revije, stroški za varstvo otrok in podobni izdatki.
- Poslovanje s čeki in tekočim računom je varno, saj s seboj ni treba nositi gotovine. Ob plačevanju blaga oziroma storitve pa izdamo ček v znesku, ki ga dejansko tisti trenutek rabimo. Ostali denar ostane na računu, kjer se obrestuje.
- Dogovor z banko nam omogoča, da v šestih mesecih lahko prekoračujemo svoje imetje na tekočem računu za določeno vsoto. Gre za posebno obliko premojitvenega kreditiranja, kar je še posebej ugodno v primeru nepričakovanih izdatkov, pa tudi ob pričakovanih večjih nakupih oziroma stroških.

Še bi lahko naštevali prednosti tekočega računa, od katerih že vsaka najmanjša lahko predstavlja velik prihranek. Prihranek tudi pri izbiri našega časa, ki postaja čedalje bolj dragocen.

Tudi z dobro izbiro pravega trenutka lahko varčujemo

Večina bančnih enot je za občane odprtih od 8. do 18. ure vsak dan, od ponedeljka do petka, čeprav imajo nekatere enote zaradi posebnih krajevnih razmer tudi drugačen delovni čas. Nekajletna opazovanja in računalniško spremljanje bančnih opravil pri hranilnih vlogah pa kažejo, da se v določenih trenutkih pojavijo »konice«, čisto združene z zastoji poslovanja, neprijetne tako za občane kot tudi za bančnega delavca. Gre za neljub, toda skoraj nujen pojav, ko se v banki nadpovprečno zgosti in poveča obisk varčevalcev. V tem času se poslabša kakovost bančnih storitev, zaradi močno povečanega obsega dela in zlasti zaradi čakanja pa se poslabšajo tudi odnosi med bančnim delavcem in varčevalcem. Neprijetnost, osornost in brezosebnost so pojavi, ki odražajo napetost in psihično obremenitev na obeh straneh bančnega okenca. Zato naj

velja nasvet, da se je temu pač najbolje kolikor mogoče izogniti. Največ varčevalcev prihaja v banko ob ponedeljkih, petkih ter dnevih pred prazniki in po praznikih. Takrat se število obiskov poveča tudi za polovico in več. Zanimiva pa utegne biti ugotovitev, da v popoldanskem času pred prazniki in ob sobotah dopoldne v večini bančnih enot ni posebne gneče. Najhitreje in verjetno tudi najbolj primerno boste izvedli vaše opravilo v banki med 11.30 in 13.30. To velja za skoraj vse bančne enote pa tudi za vse dneve v tednu ali mesecu. Takrat prihaja v banko najmanjše število varčevalcev. Nekaj podobnega velja tudi za čas med 8. in 9. uro, razen prvih dveh delovnih dni po prvem in petnajstem v mesecu, ko je zaradi izplačila pokojnin in osebnih dohodkov obisk v bankah nekoliko povečan. V časih je bilo povečanje obiska varčevalcev zelo izrazito takoj po novoletnih praznikih. Zaradi pripisa obresti, seveda! Zadnja leta pa obisk v teh prvih januarjskih dneh precej upada, saj je večina varčevalcev spoznala, da znesek obresti ni odvisen od dneva njihovega pripisa v hranilno knjižico. Zaradi tega ne hodimo več posebej v banko, pač pa pripis obresti opravimo ob prvem vplačilu ali izplačilu denarja v novem letu.

Za zdaj toliko o varčevanju z vašim časom ob obisku banke. Lahko pa kar pogledate na uro, ko se boste odpeljali iz bankne enote. Če se boste zaradi preprostega dviga prihrankov s hranilne knjižice ali tekočega računa zamudili več kot pet minut, niste izbrali pravega trenutka. Za posvet o pomembnejši denarni zadevi pa si le vzemite nekaj več časa. Kajti tudi tako boste privarčevali.

Ni vselej najbližja pot najboljša pot

Samo na območju Slovenije imajo banke blizu 300 svojih enot in v neposredni bližini teh krajev prebiva najmanj 3/3 vseh varčevalcev. Mnogo bolj od bančnih enot pa je razširjeno omrežje pošt, kjer prav tako lahko vložimo ali dvignemo denar s svoje bančne hranilne knjižice ali tekočega računa. Te storitve opravlja pošta za občane brezplačno, kar pa ne pomeni, da je brezplačna tudi za banke.

Opravljanje teh osnovnih storitev v zvezi z dinarskimi hranilnimi vlogami je na poštah za nekatere varčevalce naših bank zagotovo ugodno. Še posebej, če prebivajo v manjših krajih, pa tudi v času dopustov ali potovanja po domovini. Kljub temu pa je storitev, ki jo nudi banka na svojem okencu, bolj kakovostna in neprilagodljiva celovita. Velika večina bančnih okenc je namreč opremljenih z računalniškimi terminali. Zato so podatki o vseh vplačilih in izplačilih knjiženi v istem trenutku, ko ste opravili obisk pri bančnem delavcu na okencu za stike z občanom. Še več. Pri dviganju denarja na bančnem okencu, ki je opremljeno s terminalom in povezano z osrednjim računalnikom, odpade omejitev glede dviga največjega možnega zneska. Kajti v nasprotnem primeru lahko dvignemo naenkrat bodisi v banki bodisi na pošti le 6.000 dinarjev dnevno.

Če torej strmemo našete ugotovitve, potem so z vidika kakovosti dela in sprotnega knjiženja podatkov, pa tudi z vidika stroškov, najbolj priporočljiva vplačila in izplačila prihrankov v tisti enoti banke, kjer smo odprli svojo hranilno knjižico. Kakovost storitve in druge ugodnosti marsikdaj odtehtajo tistih nekaj korakov do naše matične enote. Sicer pa, kaj se ni lepo večkrat srečati s stariimi znanci na oni strani bančnega okenca?

Varčevalnega načrta zdaj res ne bo težko sestaviti

Še prej pa si za konec zastavimo naslednjih devet zanimivih vprašanj!

1. Smo sposobni svoj denar ločiti na dva dela, da sredstva za sprotno porabo in na prihranke?
2. Bomo za sprotno porabo odprli tekoči račun, ali pa bomo še naprej uporabljali hranilno knjižico, na katero prejemamo mesečni osebni dohodek, pokojnino ali študentsko?
3. Ali bomo za pravo, dolgoročno varčevanje odprli posebno hranilno knjižico, na katero bomo polagali časovno vezane zneske, ki se nam bodo obrestovali po izjemno visokih obrestnih merah?
4. Bomo na to hranilno knjižico prenesli in združili vse pozabljene ali druge prihranke, ki brez koristi leže na več hranilnih knjižicah doma po raznih predalih?
5. Se bomo odločili za vezavo depozita v znesku najmanj 20.000 dinarjev za dobo nad tri mesece, če nam to pač bolj ustreza?
6. Bomo del svojih prejemkov sami ali s trajnim pooblastilom banki redno prenašali na hranilno knjižico, ki smo jo odprli za varčevanje na daljše razdobje?
7. Ali bomo na to hranilno knjižico usmerili tudi dinarske obresti od vlog v devizah, ki jih imamo na deviznih računih oziroma deviznih hranilnih knjižicah, številko te dinarske hranilne knjižice pa sporočili enoti banke, ki vodi naš devizni račun?
8. Bomo polaganje in dviganje denarja opravljali predvsem v enoti banke, ki vodi našo hranilno vlogo?
9. Se bomo v bodoče izogibali gneče v banki ob izplačilih dneh in prihajali na obisk v dneh in ob urah, ki jih predlagamo? Če ste vsaj na dve tretjini vprašanj lahko odgovorili pritrdilno, potem je denarna kultura zanesljivo ena od prvih vašega načina življenja. Denarna kultura pa je del splošne kulture!

Varčnost je človekova lastnost, varčevanje pa odraz njegovega načina življenja.

Neizkoriščene izvozne možnosti lesarjev in gozdarjev

Ne če bi znali — če bi hoteli

Poraba lesa in vseh lesnih izdelkov v svetu nezadržno raste. Ponekod jo spodbuja vrtoglavo naraščanje števila prebivalcev, spet drugod rast narodnega dohodka. Kot nalašč je gozdno bogastvo največje prav tam, kjer je poraba najmanjša in zaradi tega je mednarodna trgovina z lesom naravnost bohofna. Vrednost svetovnega uvoza izdelkov gozdarstva in lesarstva je v zadnjih 10 letih skočila z 20 na več kot 70 milijard dolarjev letno. Prostorsko bosta presežek in primanjkljaj lesa vse bolj izrazita in trgovina bo cvetela. Rasel bo njen obseg, večje bo število izdelkov, zanimivi bodo predvsem takšni z največjo stopnjo predelave.

In kje smo v teh gibanjih Jugoslovani? Kot pravimo, smo z lesom sufcitarni. Gozdno gospodarstvo in lesno industrijo smo lepo razvili. Tičimo med Bližnjim vzhodom in zahodno Evropo, dvema z lesom izrazito deficitarima območjema. Prav v ta koščka sveta bo izvoz lesa najbolj rasel. Vse to so obeti, možnosti, načrti...

Čeprav naše gozdarstvo sploh ni izvozno usmerjeno, je v zadnjih letih zunaj iztržilo več kot 30 milijonov dolarjev na leto. Na prvi pogled lep uspeh — toda če bi ta izvoz omejili in izvažali ta les predelan, bi bil vreden 60 milijonov dolarjev.

Jugoslovanska pohištvena industrija je precej razvita, imamo velike, tehnološko dobro opremljene tovarne, visoko usposobljene strokovnjake, listavce odlične kakovosti, solidno industrijo furnirja in plošč. Obseg in sestava izvoza se zdela ne sledita tej stopnji. Dejavnost je pač zanemarila nekatere razvojne dejavnike, ker jo je zibalo neizbirčno domače tržišče, ker ji je uspavanko pela naša inflacija.

Kdo le bi v takšnih razmerah mislil na enoten razvojni koncept dejavnosti in spremljajočih jo industriji?! Kdo bi raziskoval gibanja na tujih trgih, marketing načelo, videz izdelkov, kdo bi se zavzel za specializacijo, kooperacijo in enoten nastop na tujem?!

Imamo tovarne, pravcate velikane proizvodnje velikoserijskega »konfekcijskega« pohištva. Ne dajo pa rezultatov — zaradi nizke družbene produktivnosti, zaradi preve-

likih obremenitev proizvodnje in tudi trgovine. Ob teh orjakih seveda nismo razvijali majhnih obratov z malo delavci in z majhno režijo, v katerih bi hitro in prilagodljivo izdelovali majhne serije. Za takšne se občine ne zanimajo — čeprav je prav na ta način naša sosedna Italija postala največji izvoznik pohištva na svetu. Tudi z našim lesom!

S svojevoljnimi tolmačenjem zakona o združenem delu smo omogočili skupinsko lastniško obnašanje in razzcvet »tozdomske razvojne politike«, kar vse je še kako daleč od pravega družbenega interesa. Strokovnjaki so zračunali, da bi lahko že do leta 1990 dosegli trideset milijard dolarjev letnega izvoza — če bi seveda hoteli in znali obračunati z našetimi in podobnimi slabostmi.

Ne bo pa to lahka naloga. Teh »podobnih« namreč ni malo: moteni blagovni tokovi, strukturalna neskladja v materialni proizvodnji, zastoj proizvodnje zaradi slabe prekrbe s surovinami, energijo, reprodukcijskimi materiali, opremo in nadomestnimi deli, slaba produktivnost in učinkovitost gospodarjenja, pešajoča akumulativna sposobnost, z datjavami preobremenjena proizvodnja, rast izgub in padec likvidnosti... Že površen pogled na te tegobe pokaže, da je med njimi mnogo takšnih, ki jih ne moremo naprtiti le na pleča gozdarstva in lesarstva in zato bo bitka proti njim še toliko trša. Res pa je, da je zato tudi toliko bolj neizbežna in da se nam vanjo kljub žrtvam toliko bolj mudí.

Ciril Brajer

Idiotizem ali sabotaža

Osnovno načelo dejavnosti je — zmanjšati izvoz surovine in izvažati več končnih izdelkov. Mimo načela pa čez meje uhaja vse preveč surovine in to tiste najboljše kakovosti. Z njo naši neposredni konkurenti dosegajo vse boljše izvozne dosežke.

Kaj bi jih ne. Lani so gozdarji in lesarji izvozili za 10 odstotkov več kot leto prej, a po vrednosti za 4,5 odstotka manj. Vemo pa, da je izvoznih organizacij kot mravljev. Celo »palčki« po proizvodnji se na vse kriplje trudijo za ustanovitev lastnega »commerca«. Nesmotna organizacija torej, neučinkovitost, naravnost nesmiselna medsebojna konkurenca... Celo olajšav za izvoznike surovin ne zmoremo ukiniti, kar je enostavno rečeno politika, ki je v prid tuji konkurenci in v škodo domačemu razvoju. Proti tem spodbudam so vsi — splošno združenje, sindikati, vsak govornik kjerkoli že grmi proti njim. Rezultat? Spodbude ostajajo, surovina gre ven, domače tovarne ostajajo brez nje...

Najboljša hrastovina gre v Avstrijo, tam jo predelajo v ladijski pod in mi ga veselo uvažamo. Je kar za 30 odstotkov cenejši kot domači, kljub visokim potnim stroškom in drugim datjavam. Logičen sklep je torej, da smo Avstrijcem prodali hrast vsaj za polovico pod ceno. Ali zgolj devizna lakota res lahko opraviči to, kar že meji na skrajni idiotizem, če ne celo na sabotažo?!

Pes ne skoči za klobaso, ki visi previsoko

Letos bodo jugoslovanski gozdarji izvozili za skoraj 38 milijonov dolarjev, proizvodnja žaganega lesa in plošč bo v tujini iztržila 281 milijonov, končni izdelki pa 427 milijonov dolarjev. Skupaj to gozdarjem in lesarjem prinese več kot 746 milijonov dolarjev.

Če nam bo do 1. 1990 uspelo dejavnost urediti tako, kot si zamišljamo načrtovalci njenega razvoja (vse našete ovire morajo kajpak odpihniti), bodo rezultati skupno za 200 odstotkov boljši:

Gozdarji naj bi čez 6 let z izvozom zaslužili dobrih 53 milijonov dolarjev (za 48 odstotkov več kot letos), proizvajalci žaganega lesa in plošč 361 milijonov (34 odstotkov več) in industrija končnih izdelkov 950 milijonov dolarjev (253 odstotkov več).

Skupna vsota je le nekaj manjša od poldruge milijarde dolarjev. Škoda le, da nad vsem skupaj visi gromozanski »ček«. To smo namreč lahko izluščili iz razmišljanj na nedavnem delovnem srečanju ROS delavcev gozdarstva in lesarstva Slovenije:

»Ti načrti postavljajo pred našo republiko ogromno nalogo. V šestih letih naj bi primarna proizvodnja povečala izvoz za 20, končna pa za 40 odstotkov. To je že podobno kot s psom in klobaso na vrvi — če mu jo boš obesil v nedosegljive višave, sploh ne bo začel skakati.«

Beseda beži od tega, da bi postala meso

Slovenski lesarji, združeni v splošno združenje, že več let bijejo donkihotsko bitko. Zaradi vse slabše oskrbe vse večjih predelovalnih zmogljivosti s surovino se trudijo za:

- ukinitve izvoznih spodbud za hlodovino, jamski les, drva in celulozni les,
- uvedbo izvoznih taks za izvoz te surovine in
- zmanjševanje ter končno ukinitve izvoza te vrste lesa.

Uspeh je ničen. Letos poleti so se pogovarjali s cariniki v Sežani in Novi Gorici, si ogledali nekaj izvozne dokumentacije in primerjali stvarno in deklarirano kakovost hlodovine, ki je šla v izvoz.

Cariniki so bili sodelovanja sila veseli. Čudijo se namreč, kako more toliko lesa čez mejo, ko po televiziji iz dneva v dan poslušajo, kakšne težave ima z njim domača industrija. Dodali so, da na meji »carinijo« le manjši del lesa za izvoz, komajda 15 odstotkov. Vse ostalo opravi v notranjosti. Nadzor bi morali torej okrepiti pri nakladanju vagonov in tovarnjakov. Pogrešajo tudi jasne oznake, kakšne kakovosti je posamezen hlod, saj se oni o tem kaj težko »pogajajo«.

In očitak »javnega mnenja«, da imamo v Jugoslaviji »stroge in manj stroge carinarnice?« Takole odgovarjajo:

»To je možno urejati znotraj carinske službe, če bodo vsi carinski delavci dobro informirani.«

Nekaj primerov z meje

Carinarnica Ljubljana je carinila 7 vagonov lepe, debele in dolge topolove hlodovine. Kakovost ni bila navedena, a iz specifikacije cen je moč sklepati, da ne gre za drugo, ampak za boljše »klaso«.

Pregled izvozne dokumentacije za tri julijske dni je med drugim pokazal — namesto deklarirane orehovine in javorove hlodovine za žaganje druge »klase« je šla ven furnirska hlodovina oziroma hlodovina za žaganje prve »klase«.

V šestih vagonih na železniški postaji so ob vratih in na vrhu res našli slabše blago, v notranjosti pa je bilo skrito boljše.

Jesenova hlodovina je šla v Italijo kot druga »klasa« za žaganje, čeprav je bila v resnici furnirjeva. Za bukovo hlodovino že cena v lirah očito pokaže, da je precej boljše kakovosti kot na papirju. Ko so našli skladišče lesa v Mostu na Soči lepo »pospravljeno« in v njem le pošiljko bukove hlodovine četrte »klase« iz Šumarstva Danilovgrad (do meje je potovala dva tedna, tuji kupec je zaradi slabe kakovosti noče prevzeti oziroma bi jo sprejel le kot drva, potni stroški pa so že 2500 dinarjev za kubik), so ob cesti proti prehodu Robič čakali tovarnjaki, naloženi s samo lepo, debelo bukovo, jesenovo in orehovo hlodovino.

Cene gor, izvoz dol

Slovenski gozdarji in lesarji ugotavljajo, da so v letošnjem polletju kar dobro poslovali. A kaj, ko hkrati dodajajo, da je to predvsem zasluga — rasti cen! Kje je kakovost, produktivnost, dizajn...? V drugi polovici lanskega leta so svoje izdelke podražili za dobrih 45 odstotkov, v prvi letošnjega pa se za 12 odstotkov. Torej so v letošnjem letu za več kot polovico dražji kot v enakem lanskem obdobju.

Slabše je, žal, z izvozom. Namesto za načrtovanih 15 odstotkov je zrasel le za 9, na konvertibilne trge pa za dobrih 14 namesto 20 odstotkov. Navajajo enostaven vzrok — znižane stopnje izvoznih spodbud, verjetno pa še marsikaj zraven.

Delež izvoza v celotnem prihodu je s skoraj 26 odstotkov lani padel na 24 odstotkov.

POSLEDNE DOGOVARJANJE

Delavska enotnost

vam pomaga v današnji vse-splošni draginji poceni, kakovostno in trajno obdariti in razveseliti otroka, mladostnika in odraslega — kar tako, ali ob delovnih in življenjskih jubilejih, ali v dneih, ko iščemo, kaj bi dali v koš dedku Mrazu.

PREBERITE, med kakšnimi paketi lahko izbirate!

OTROŠKI PAKETI

1. paket

- Na olimpiado
- Zelena dolina
- Med Turki
- Skok v prihodnost
- Na grmado
- Kamena doba

Ta paket sestavlja šest stripov najboljšega slovenskega avtorja stripov Mikija Mustra. V teh stripih otroka razveseljujejo priljubljeni junaki Zvitorepec, Trdonja in Lakotnik, prav tako znani kot junaki Disneyevih risank, le da je v njih veliko manj nasilja. **Cena 890 din.**

2. paket

- Igra parov (Narodne noše sveta)
- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- Pobarvanka
- M. Muster: Na olimpiado
- M. Muster: Kamena doba

3. paket

- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- V. Hercegovin: C. Gale: V ognjenem vrtnicu

Drugi in tretji paket ponujata poleg stripov ugankarski koledar za leto 1985, ki z raznovrstnimi slikovnimi »skrivalnicami« silno bistri otroško oko in otroka priganja k zbranosti in vztrajnosti. Pri igri parov so tokrat ljudje v narodnih nošah s celega sveta in otrok ob igri hkrati spozna ljudstva sveta in njihova oblačila. Poleg je v paketu tudi pobarvanka s silno ljubkimi živalcami na naslovnici, ki se na notranjih straneh »gredo« šport tako, da se jim otrok iz srca nasmeje. **Cena drugega paketa je 770 din, tretjega pa 590 din.**

PAKETI ZA ODRASLE

1. paket

- Rokovnik
- Tone Ferenc in drugi: Kronologija naprednega delavskega gibanja na Slovenskem (1868—1980)
- Plaketa Tito na deščici

Paket je še posebej primeren za obdarovanje družbenopolitično aktivnih delavcev ob različnih delovnih in življenjskih jubilejih. Ker prejmejo poleg tudi Rokovnik za leto 1985, je paket »kot naročen« tudi za dedka Mraza. **Cena paketa je 1150 din.**

2. paket

- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
 - Franci Pavšer: Velika knjiga križank
- Za ta izbor se odločite, ko želite sorodniku, sodelavcu ali prijatelju pokloniti kup vedrih ur ob preverjanju in utrjevanju bistrrega očesa in znanja. **Cena paketa je 550 din.**

3. paket

- Monografija Joco Žnidaršič
 - Franci Pavšer: Velika knjiga križank
 - Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- Ponavno vesele ure ob križankah in ugankah! Hkrati pa vam bo obdarovanec hvaležen za knjigo fotografij znanega slovenskega foto-reporterja. **Cena paketa je 990 din.**

4. paket

- L. Milčinski, M. Tomori, F. Hočevar: Droge v svetu in pri nas
- Frederich Leboyer: Rojstvo brez nasilja
- Naš dojenček

Ce ste v zadregi, kako obdariti skorajšnjo ali mlado mamo, zaupajte temu našemu izboru! Ko bo knjige prebrala, vam bo hvaležna, saj bo iz treh različnih virov na tri različne načine odkrivala čare materinstva in zahteve, ki jih otrok za svoj normalen razvoj postavlja pred njo in pred družbo. **Cena paketa je 1100 din.**

5. paket

- Urejanje trat
- Konzerviranje z mrazom
- Bolezni in škodljivci sobnih, okenskih in balkonskih rastlin
- Naš dojenček
- Solatnice
- Gojitev malih živali
- Iz domačega lonca

Darilo za moža in ženo — družinsko darilo — torej dve muhi na en mah! S tem paketom boste razveselili oba hkrati, in razdelila si bosta po svojih konjičkih. **Cena paketa je 760 din.**

6. paket

- V. Jarc, I. Kristan, M. Mikeln, J. Šinkovec: Sam svoj gospodar
 - Miran Sattler: Ljubljanski originali
- Temeljito o samoupravljanju in malo nastalije po časih, ko so v Ljubljani še živeli ljudje — originali. Darilo za vsako priložnost delovnemu človeku, ki se mora znajti v sedanjosti in rad pokuka tudi v preteklost. **Cena paketa je 690 din.**

Pakete lahko naročite na naslov: **Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana.** V naročilu posebej označite, kateri paket želite.

Pred- volilna ugibanja

Na straneh svetovnega časopisa so vse pogostejša ugibanja, ali bo Ronald Reagan ponovno izvoljen za predsednika in kaj lahko svet pričakuje od ameriške politike v naslednjih štirih letih. Dogajanja v mednarodni skupnosti nas namreč učijo, da se je vpliv te politike v vseh delih sveta občutno okrepil in da odločitve Washingtona še kako usodno uravnavajo tok gospodarsko-političnega življenja v razvitem in nerazvitem svetu. Za dežele v razvoju bo tudi ob koncu tega desetletja odločilno, ali bo ameriška vlada pokazala večje razumevanje za gospodarske zagate nerazvitih, ali pa bo vztrajala pri nekaterih znanih nepopustljivih stališčih o gospodarski krizi nerazvitih kot posledici napačne notranje razvojne politike.

Pozornost analitikov ameriške zunanje in notranje politike je osredotočena na vprašanja, kako se bo to lotevala reševanja svetovne gospodarske krize, kakšne stike bo razvijala z drugo velesilo in kakšna bo njena globalna politika v svetovnem merilu. Ugibanja ameriških in drugih komentatorjev se kljub nekaterim razlikam zlivajo v splošno oceno, da bo na ameriških volitvah slej ko prej ponovno zmagal Ronald Reagan, osnovne značilnosti »reaganizma« pa je svet minula leta dodobra spoznal in okusil na lastni koži. Gospodarsko, politično, vojaško in tehnološko močna Amerika — tudi na račun ostalega sveta — to je formula politične strategije, ki jo je Reagan dosledno podpiral. Podatki o uspehih ameriškega gospodarstva so presenetljivi: ameriški družbeni proizvod, ki je bil še leta 1980 za dobrih 500 milijard dolarjev manjši od družbenega proizvoda 19 zahodnoevropskih držav iz kluba OECD, jih je lani pustil za sabo skoraj za 400 milijard dolarjev. V okviru 24 članic OECD se je ameriški delež od 38 odstotkov leta 1975 povečal letos kar na 47 odstotkov, v svetovnem gospodarstvu pa od približno 25 odstotkov leta 1975 na približno 33 odstotkov.

Toda bolj kot razcvet ameriškega gospodarstva svet zanima, ali se ameriška vlada zaveda daljnosežnih in kvernih posledic egoistične in cinične politike, ki ji ni mar za ostalo človeštvo. Nerazviti se namreč utapljajo v vse večjih dolgovi (gre za okoli 800 milijard dolarjev dolgov), življenjska raven ljudi v teh državah zaradi naraščajoče stopnje domače inflacije strmo pada, vse več ljudi pa je brez dela in hrane. Oboroževalna tekma in zaostrovanje stikov s Sovjetsko zvezo pa grozita z vojaškim spopadom svetovnih razsežnosti. Zdi se, kot da se ameriška vlada ne zaveda dovolj slabih strani reaganovske politike, ki so jo ameriški novinarji poimenovali konservativni nacionalizem in ki se hih-poma vede kot konj s plašnicami na očeh. Res je namreč, da lahko pridobitve industrijske revolucije v naslednjih letih še povečajo tehnološko prednost ZDA pred ostalim svetom. Prav tako pa drži, da utegnejo ameriški nacionalizem in politika brzdanja Sovjetske zveze in ostalega sveta pripeljati narode sveta v položaj, ko se bodo morali vsi po vrsti začeti boriti za življenjski obstoj tudi in predvsem s silo, ne pa le z diplomatsko spretnostjo in moralno močjo neutržene politike. Tak razplet pa bo prav gotovo deloval kot bumerang in bo udaril po glavi tudi Američane, ne le tehnološko zaostali svet.

Emil Lah

DELAJSKO GIBANJE V SVETU

Naš pogovor z generalnim sekretarjem Združene socialistične partije Katalonije Antoniom Guterresom Diazom

Združiti hočemo sile dela in kulture v enoten politični blok

V naših zapisih iz Barcelone smo doslej opozorili na nekatera aktualna vprašanja španskega in katalonskega vsakdanjika, na razmerje političnih sil in vzroke za razcepjenost katalonske in španske levice. Združena socialistična partija Katalonije je po večletni notranji razpravi in razkolu postala sicer oslabiljena, vendar vsi pričakujejo, da bo prihodnji kongres, predvsem pa priprave nanj, obnovil PSUC, ki si prizadeva predvsem za združitev vseh levih sil v enoten socialistični blok ter njegov skupni nastop za socialistično preobrazbo Katalonije. O teh vprašanjih smo se pogovarjali tudi z generalnim sekretarjem PSUC Antoniom Guterresom Diazom.

● V združeni socialistični partiji Katalonije se pripravljate na 7. kongres. Za zadnja dva so bila značilna notranja nasprotja med komunisti v PSUC, razkol v partiji in še večje drobljenje sil levice na politični sceni Katalonije. Kako so naravnane priprave na prihodnji kongres PSUC?

A. G. Diaz: Vsa vprašanja sveta, Evrope in predvsem katalonske družbe bodo v središču razmišljanja na našem kongresu. Ustvariti moramo dobro podlago za politično delovanje naše partije v naprednih prizadevanjih Španije in Evrope. Opredeliti se moramo do sedanjih kriz civilizacije, predvsem pa upravljanja z družbenimi zadevami in nasproti temu postaviti model socialistične demokracije, ki bo prava alternativa in najboljši odgovor na vprašanja sodobnega sveta in človeka. Na ta vprašanja so odgovarjali tudi na zadnjem kongresu italijanske komunistične partije, mi pa se moramo pri tem prebiti do svojih spoznanj glede na okoliščine, v katerih dela naša partija. Precej pozornosti bo namenjena tudi razmišljanjem o »izčrpanosti« oktobrsko revolucije in njenem dosegu ter ponovnemu vrednotenju našega odnosa do tega vprašanja. Gre skratka za to, da v PSUC natančneje začrtamo našo, tretjo pot socialističnega razvoja, ki pa ni pot med socialno demokracijo in realnim socializmom, temveč tista, ki ustreza španskim in katalonskim razmeram in je po meri delavskemu razredu in delovnim ljudem naše dežele.

Ustrezni odgovori na vsa vprašanja sodobnega sveta in naše družbe, najboljših alternativ še v partiji in v

levici nismo našli. Našo partijo je močno prizadel razkol, vendar ni le v tem razlog, da še nismo našli vseh odgovorov na aktualna vprašanja, saj menimo, da bi morali v iskranje vključiti vso levico in tudi druge kroge v katalonski družbi. Zato bomo na kongresu namenili precej pozornosti tistim vprašanjem, ki so usodna za enotnost levice. Ta mora biti po našem mnenju enotna zlasti o vprašanjih miru in odklanjanju blokove delitve sveta, poiskati izhod iz gospodarske krize na osnovi solidarnosti in oblikovanja takšne alternative demokracije, kjer demokracija ne bo sama sebi namen, temveč bo to instrument za doseganje razvoja in drugih ciljev v rokah tistih, ki ustvarjajo. Govor bo potemtakem tudi o sodelovanju delavcev pri upravljanju družbe in naših nalogah v tem procesu in v ustvarjanju levega bloka v katalonski družbi. Po mojem mnenju bo med osrednjimi vprašanji na kongresu tudi razprava o moralni in osebnem življenju, kar vse bo povezano z identiteto komunistov. Kongres mora ustvariti tudi podlago za sektorske sporazume v okviru levice. To pa je vrsta različnih možnosti: od prizadevanj za našo katalonsko samostojnost, za enoten pogled na sindikalna vprašanja, od odpravljanja nezaposlenosti v naši družbi. Ob tem so še številna občinska vprašanja, kjer so možnosti za enoten nastop levice zelo velike.

● Tovariš Diaz, potemtakem menite, da je Združena socialistična partija Katalonije že prebrodila krizo, ki jo je povzročil razkol?

A. G. Diaz: Na tem kongresu moramo doseči tudi napredek pri obnovi partije. Dosegli smo visoko homogenost v partiji, enotnost v pogledih na strateška vprašanja razvoja in vloge partije, zato bo obnova ključna tema na kongresu. S tem pa so povezana tudi razmišljanja o kolektivnem vedenju, vendar tako, da ne bo vprašljiv demokraciji centralizem. Seveda to zagotavljanje ne bi bilo dovolj, če se ne bi odločili za pospešeno horizontalno komuniciranje v partiji, za upoštevanje manjšinskega mnenja, kajti manjšina v partiji mora imeti možnost razprave, prepričevanja in tudi objavljanja svojih stališč, če hočemo, da bomo zares demokracična partija. No, v zvezi s tem lahko povem, da bo prišlo tudi do sprememb v sestavi vodstev. Skratka, naš kongres mora prinesiti nov polet v delu partije, da bo sposobna izrabiti vse možnosti, ki jih ima v svojem boju za preobrazbo španske in katalonske družbe.

● Če smo iz pogovorov z nekaterimi tovariši iz vodstva PSUC in člani partije prav razbrali, potlej sedanje priprave niso tako dramatične, kot so bile za prejšnji kongres?

A. G. Diaz: Prav ste ugotovili. Vprašanja obnove partije se postavljajo brez dramatičnosti, povsem naravno, in čeprav je še prezgodaj ocenjevati (do kongresa je še pet mesecev), mislim, da bo do obnove prišlo s široko podporo članstva. Priprave na kongres so zelo demokracične in odprte, odločitve bodo prišle od organizacij, in zdaj vključujemo v priprave tudi mehanizme, ki bodo omogo-

Antonio Guterres Diaz: — Ustvariti hočemo večinski levi blok, kjer bo imel delavski razred najpomembnejšo vlogo

čili izražanje najrazličnejših mnenj.

● Povrnimo se nekoliko k ustvarjanju možnosti za ponovno enotnost levice v Kataloniji. Mnogi trdijo, da enotnosti med socialisti in komunisti ne bo, kar se kaže tudi v pogajanjih za novo kolektivno pogodbo, kjer sta stranki daleč narazen, in prav tako tudi obe sindikalni organizaciji.

A. G. Diaz: V politiki je tako, da brez želja in vizije ne moreš delati. Poskušal sem izraziti naše želje po večji enotnosti, čeprav sem prepričan, da ne bo prišlo do spora-

zuma med delavskimi komisijami, UGT in delodajalci in da bodo verjetno delavske komisije stale ob strani in ne bodo podpisale sporazuma. Takšnih razlik ni le ob sindikalnih vprašanjih; s socialistično vlado se bomo tudi okrog izstopa iz NATO, zaradi gospodarske politike, ki jo podpira PSOE in drugod. Toda po drugi strani ugotavljamo, da najdemo skupni jezik ob številnih vprašanjih s članstvom socialistične partije in z drugimi naprednimi gibanji, ki jih lahko uvrščamo v krog levice. Poglejte primere, ki to potrjujejo. Socialisti bodo imeli decembra kongres PSOE in že doslej se je 30 odstotkov članstva te partije opredelilo za izstop Španije iz NATO. Ko pa smo v komunistični partiji Španije in v PSUC organizirali akcije za izstop naše države iz te vojaške zveze, se je dogajalo, da so organizacije PSOE sodelovale v teh naših prizadevanjih in nam pomagale. Prej sem dejal, da ni možnosti za sporazum med sindikati, delodajalci in špansko vlado, vendar moram dodati, da so se UGT in delavske komisije (socialistična in komunistična sindikalna organizacija) dogovorili za enotna stališča pri odpravljanju nezaposlenosti v Španiji. V levici imamo precej enotna stališča o proračunu katalonske vlade, o načrtovanih gospodarskih akcijah, o prenovi gospodarstva itd. Takšnih stvari, kjer je moč doseči enotnost, je še več. Skupaj bomo nastopili v obrambo laičnega šolstva, zdravstva; ustanovili pa smo združenje občin, kjer so na oblasti komunisti ali socialisti, kar je dobra oblika sodelovanja in skupnih pobud za predloge zakonov in skupno reševanje občinskih vprašanj. Možnosti za sodelovanje je torej precej.

● Končni cilj je vendarle socialistična družba...

A. G. Diaz: Seveda, vendar socializem naše barve, naših hotenj in potreb. Socialistična vizija in socialistična preobrazba je osrednja tema na kongresu. Zato se partija vrača k najbolj aktualnim družbenim vprašanjem španskega in katalonskega vsakdanjika, vendar morajo pri razpletanju sedanjih družbenih zagat sodelovati vse napredne sile in gibanja. Ustvariti hočemo večinski levi blok, kjer bo imel delavski razred najpomembnejšo vlogo. Vendar to ni več delavski razred 19. stoletja in stare šablone in recepti za njegovo revolucionarno delovanje ne veljajo več. V španski in katalonski družbi želimo ustvariti široko zvezo med silami dela in kulture, vendar pa mora ta blok pritegniti tudi srednje sloje. Tako je moč oblikovati blok levice, ki bo sposobna z bojem mnenj oblikovati pot družbene preobrazbe, vedno globlje v smeri razvoja ekonomskega in političnega sistema socialistične demokracije. To je strategija razvoja, ki sloni na objektivno najmanj povezanju sil dela in kulture, ki postopoma zamenjuje staro z novim, boljšim in demokracičnejšim. Ni dvoma, da je to pot, ki jo moramo komunisti v PSUC nadaljevati in se na prihodnjem kongresu okrepiti tako, da bomo lahko ponudili najboljše rešitve za povezovanje vseh levih sil v katalonski družbi.

Marjan Horvat

Rokovnik-priročnik za leto 1985 še boljši! Delavska enotnost

Mednarodni utrinki

Zanimiva študija

Newyorški inštitut za raziskovanje mednarodnih sprememb je pred kratkim izdal zanimivo študijo z naslovom »Ocena globalnih političnih gibanj«, v kateri s pomočjo ekonomske analize razčlenjuje mednarodne politične odnose. Vrednost študije je v objektivnem prikazovanju dogajanja v svetu, ki se v marsičem razlikuje od ocen uradne ameriške politike. Tako njeni avtorji poudarjajo, da je okrevanje ameriškega gospodarstva posledica pospeševanja povpraševanja s pomočjo velikega državnega primanjkljaja. Visoke obrsti pa ostalemu svetu onemogočajo, da bi se priklučil temu okrevanju. Latinsko-ameriško gospodarstvo je najbolj zadolženo v svetu, zahodnoevropski kapital »beži« v ZDA. Afrika pa trpi zaradi pomanjkanja hrane. Zato lahko pride — kot opozarja študija — do nadaljnega širjenja protekcionizma, prezadolženosti nerazvitih in tretje nafne krize, ki jo lahko izzove zaostrovanje bližnjevzhodnega spopada.

OECD — več dela za mlade

Izvedenci OECD (Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj) zatrjujejo, da so se v 12 državah članicah

(ZDA, Japonska, Kanada, Francija, Italija, ZRN, Velika Britanija, Avstralija, Finska, Norveška, Španija, Švedska) izboljšale možnosti za zaposlovanje mladih ljudi. Delež mladih pod 25 let med nezaposlenimi naj bi se zmanjšal s 44,6 odstotka v letu 1979 na 40,5 odstotka leta 1985. Število mladih ljudi brez dela naj bi se prihodnje leto zmanjšalo v Veliki Britaniji in ZRN, povečalo pa v Franciji, Italiji in Španiji.

Madžarski delavec na cesti?

Generalni sekretar madžarskih sindikatov Lajoš Meheš je izjavil, da bodo sindikati podprli ukrepe za zagotavljanje hitrejšega tehnološkega napredka in večje produktivnosti dela. S tem je potrdil glasove, da je vlada dobila podporo sindikata za sprejem predpisov, po katerih bo delavec odpuščen zaradi neodgovornosti na delu, nediscipline ali potrebe po tehničnem napredku proizvodnje. Kot je dejal generalni sekretar madžarskih sindikatov, gre za »novo razumevanje polne zaposlenosti«.

E. L.

Nekatera vprašanja proizvodnega dela in delovne prakse učencev usmerjenega izobraževanja prepočasno rešujemo

Učenci na proizvodnem delu niso le v jezo in napoto zaposlenim

Eno pomembnih izhodišč preobrazbe usmerjenega izobraževanja je, da je sestavni del vseh programov za pridobitev izobrazbe tudi usposabljanje z delom. To poteka kot proizvodno delo v tistih delovnih procesih, ki imajo proizvodni značaj, ali kot delovna praksa pri delih, ki ne pomenijo neposredne proizvodnje. Vsebinski in potek usposabljanja z delom mora učencem zagotoviti sposobnost uporabe teoretičnih in praktičnih znanj neposredno v delovnem procesu, spoznavanje in vključevanje v samoupravljanje, obenem pa pridobivanje praktičnih znanj v delovnem procesu, razvijanje sposobnosti, spretnosti in delovnih navad, potrebnih za njihov bodoči poklic.

Uvajanje proizvodnega dela in delovne prakse se je začelo v šolskem letu 1981-82, tako da zdaj zajema vse stopnje zahtevnosti srednjega usmerjenega izobraževanja. Vendar so se pri tem kazale tudi slabosti, ki so bile predvsem odraz prepočasnega reševanja nekaterih strokovnih vprašanj in pomanjkljive koordinacije med nosilci posameznih nalog. Večina načelnih vprašanj je bila odpravljena z »izhodišči za programiranje, organiziranje in izvajanje proizvodnega dela oziroma delovne prakse za udeležence srednjega usmerjenega izobraževanja, ki so jih skupaj pripravili sindikati, zbornica in zavod za šolstvo. Vendar se v praktičnem izva-

janju še kažejo nekatere nejasnosti in odstopanja. Na nekatera od teh so opozorili tudi predstavniki gospodarstva ljubljanskega območja na svojih posvetih.

V delovnih organizacijah se sicer zavedajo svoje soodgovornosti za usposabljanje učencev usmerjenega izobraževanja, vendar mislijo, da so v nekaterih primerih s tem preobremenjeni. Kljub temu da imajo posebej usposobljene inštruktorje, jim zmanjkuje moči. Poskrbeti morajo tako za proizvodno delo in delovno prakso učencev kot za počitniško prakso, obvezno prakso svojih študentov in študentov pa še za usposabljanje svojih pripravnikov vseh stopenj. To jih preobremenjuje tako organizacijsko kot finančno.

Večkrat se zgodi, da šole premalo odgovorno pripravijo proizvodno delo svojih učencev. Učenci prihajajo v organizacije združenega dela neusklaženo, tako da morajo v nekaterih delovnih organizacijah prireditelj uvažalne seminarje celo vsak teden. Šole pošiljajo pogodbe o proizvodnem delu včasih kar brez predhodnega dogovora, zgodi pa se tudi, da učenci s pogodbami prihajajo pred vrata delovne organizacije kar sami.

Problem je tudi z izvedbenimi načrti proizvodnega dela in delovne prakse. Tudi tu je premalo sodelovanja šol in delovnih organizacij, kljub temu da je proizvodno delo del

vzgojno-izobraževalnega procesa in da učenec ne more napredovati brez pozitivne ocene tudi tega dela. Predstavniki iz delovnih organizacij so opozorili, da gre pri tem večinoma za iste organizacije.

V skladu z dogovori, da je treba razširiti število organizacij, ki bodo izvajale proizvodno delo, menijo, da bi na spisek izvajalk uvrstili vse delovne organizacije, ki imajo študente. Zdaj se dogaja, da nekatere organizacije svojih študentov ne dobijo na delovno prakso. S tem razumljivo niso zadovoljne, saj gre za njihove bodoče delavce in jim zato ni vseeno, kako bodo usposobljeni za delo.

Ob tem pa bi morali še posebej pozornost posvetiti usposobljenosti inštruktorjev. Ta je precej različna, saj so posebne izobraževalne skupnosti to nalogo naložile različnim ustanovam.

Kljub enotnim merilom za določanje ocen in nagrad učencev in lestvici po uspehu in razredih, se tega povsod ne držijo. Za to je več različnih vzrokov. V zdravstvu in družboslovju sploh ne nagradujejo proizvodnega dela, nekatere delovne organizacije pa tudi ne. Trdijo na primer, da se učenci učijo in naj torej ne bi prispevali k ustvarjanju dohodka, poleg tega pa so z njimi tako in tako stroški. Niso osamljeni tisti, ki pravijo, da je za učenca potrdilo o opravljenem delu že nagrada. Seveda pa

imajo ob takim stališču tudi učitelji, ki razporejajo učence po organizacijah, težko delo, saj grede učenci neradi tja, kjer nagrad ni. Nekoliko manjši problem je z zaščitno obleko, pa vendar so primeri, ko gre ta strošek na ramena staršev.

Izkazalo se je tudi, da kljub uvajalnemu dnevu predvsem šole ne seznanijo učencev dovolj s smislom in pomenom prakse. Lahko si je predstavljati, da je tudi motivacija otrok potem manjša. Premalo je opredeljeno tudi, kako med proizvodnim delom in delovno prakso učence seznanjati s samoupravljanjem. Učence največkrat napotijo na sestanek, ki se slučajno odvija tisti čas v delovni organizaciji, kakšne trdnije povezave s predmetom samoupravljanja s temelji marksizma pa ni zaslediti.

Ceprav smo se pretežno omejili na slabosti proizvodnega dela in delovne prakse, so v mnogih delovnih organizacijah za to zvrst usposabljanja učencev ustrezno poskrbeli. Učenci se usposabljaajo po dobro pripravljenih programih in v zgledno organiziranem proizvodnem procesu nasploh. Tako usposabljanje doseže svoj namen in učenci niso le v napoto in jezo delavcem, ker zaradi njih ne dosegajo svojih delovnih norm. V takšnih okoljih tudi najbolj spoznavajo življenje delavcev, ki se jim bodo v nekaj letih priključili, ne pa le slabe strani naše organiziranosti in gospodarjenja. Igor Žitnik

Dve tretjini Titovih štipendij mladim delavcem še nepodeljeni

Ali v delovnih organizacijah res ne potrebujejo in se ne zanimajo za nadaljnje izobraževanje sposobnih mladih delavcev, ali pa je to odraz slabega dela njihovih kadrovskih služb?

To vprašanje se samo po sebi zastavlja ob podatku, da so razpis Titovih štipendij za mlade delavce že drugič podaljšali, to pot do 15. novembra.

Naj osvežimo spomin. Ob rednem in uspešnem sistemu štipendiranja učencev in študentov ter drugih oblikah gnotne pomoči so mladim delavcem in otrokom delavcev namenjene tudi štipendije Titovega sklada. Štipendije za mlade delavce že leta ostajajo neizkoriščene. Letos jih je bilo na voljo 145, v podaljšanem roku, do 5. septembra, pa so jih podelili le 54.

Merila za delitev so resnično zahtevnejša od tistih, ki veljajo za druge oblike štipendiranja. Namenjene so mladim delavcem, ki se odločijo za izobraževanje iz dela in ob delu, niso starejši od trideset let in imajo najmanj dve leti delovne dobe. Ostale obveznosti študentov so zahtevnejše, kot pri drugih vrstah štipendij. Ceprav izobraževanje ob delu v zadnjem času upada, pa bi težko rekli, da kandidatov, ki — sicer zahtevnim pogojem razpisa — ne bi ustrezali. Še manj, da pogoji štipendiranja niso ugodni. Letošnja novost je tudi ta, da štipendije podeljujejo tudi za podiplomski študij in specializacije.

Učenci in študenti, ki se izobražujejo ob delu, prejemale štipendijo v višini 50 odstotkov povprečnega mesečnega osebnega dohodka v republikli, če pa študirajo iz dela — torej v času šolanja niso zaposleni, jim teče delovna doba, prejemale pa štipendijo v višini republiškega povprečnega mesečnega dohodka.

Da 91 štipendij Titovega sklada še vedno ostaja nepodeljenih, moramo v odločilni meri pripisati določilo razpisa, da mlade delavce — kandidate za štipendije — evidentirajo in predlagajo samoupravni organi organizacij združenega dela in delovnih skupnosti, pristojni za kadrovsko področje in to na pobudo ter po poprejšnji obravnavi v družbenopolitičnih organizacijah. To določilo ni nič krivo, saj zagotavlja poseben, lahko rečemo razredni pomen štipendij. Kandidati bi torej bili, toda sami sebe ne morejo predlagati.

Tu pa naletujemo na vse znane slabosti kadrovske funkcije v združenem delu. Od njene pomanjkljive organiziranosti in sploh zanemarjanja kadrovskega načrtovanja v delovnih organizacijah, do navidezno neuskaljenosti potreb delovne organizacije s študijsko usmeritvijo učencev in študentov, pa celo do drobnih zavisti. Tudi pomanjkljivega dela družbenopolitičnih organizacij, ki poznajo najboljše in najkakovnejše mlade delavce, pa jih vendar ne usmerjajo v študij.

Te dni ponovno teče akcija za pridobivanje štipendistov, na predsedstvu sklada upajo, da pobude in pozivi to pot ne bodo ostali v predalih. Zlasti še, ker ne gre za velike številke. V celjski regiji je na primer ostalo 7 nepodeljenih štipendij, v koprski 8, gorenjski 7, novomeški 6. Malo večje so te številke za 18 občin ljubljanskega območja (37) in Maribor (17), vendar je tudi delovnih organizacij to več. Posavske občine so svojo obveznost izpolnile, pomurskim občinam so ostale še 3 nepodeljene štipendije, severnoprimorskim 4 in koroškim tri.

Poglavitne funkcije usmerjanja v študij najsposobnejših delavcev — morebitne dodatno podeljene štipendije ne bodo odigrale. Bodo pa morda nekaterim najprijemljivejšim in najbolj družbeno aktivnim delavcem olajšale pridobivanje novih znanj.

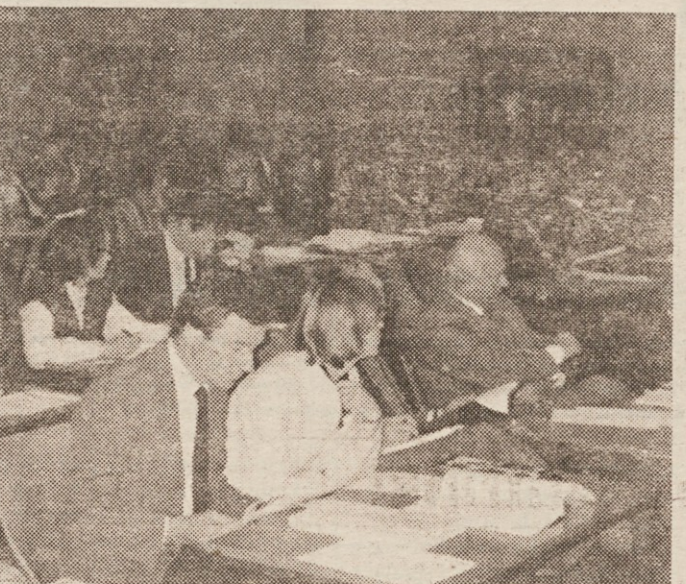
Posvet o vlogi izobraževanja odraslih v razvoju Slovenije

Vrniti znanju pravo ceno

Andragoško društvo Slovenije je pripravilo posvet o izobraževanju odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije, ki je bil 19. in 20. oktobra na Bledu. Namenjen ni bil samo andragoškim delavcem, temveč tudi sociologom, ekonomistom, pravnikom, načrtovalcem, družbenopolitičnim delavcem in vsem, ki sodelujejo pri načrtovanju razvoja tako organizacij združenega dela kot vse družbe.

Gospodarski in družbeni razvoj dajeta izobraževanju odraslih po svetu vedno večji pomen. V Sloveniji pa že nekaj let opažamo njegovo padanje, čeprav nam izobrazbena struktura zaposlenih in družbene potrebe, opredeljene v različnih listinah in smernicah razvoja, kažejo, da bi moralo to izobraževanje dobiti vidnejše mesto v vzgojnoizobraževalnem sistemu. V času torej, ko nastaja razvojni načrt Slovenije do leta 2000, je bil glavni namen posveta izdelati oceno, kakšno vlogo naj bi imelo izobraževanje odraslih v tem razvoju.

Problematično so obravnavali resnično multidisciplinarno, saj

so imeli uvodne referate predstavniki različnih področij dela oziroma različnih znanosti: dr. Boris Frlec, dr. Ilja Mrmak, dr. Ana Kranjc, Dušan Kidrič, dr. Lojze Sočan, dr. Veljko Rus in dr. Stanislav Antič, ki je za primerjavo predstavil vlogo in mesto izobraževanja odraslih v dolgoročnem razvoju Hrvatske.

Vsi prispevki in razprave so poudarjali predvsem preobrazbo dosedanjih prijemov v smislu ofenzivnega strokovnega delovanja ter vračanja znanju tiste vloge in mesta, ki jo dejansko ima v preobrazbi družbe in kakršnem koli preusmerjanju gospodarstva. Povsem enotno je bilo stališče, da je preusmeri-

tev gospodarstva ter s tem ekonomski obstoj — in posledično tudi politični — od ljudi z znanjem, torej od izobraževanja in posodabljanja znanja, ki mora postati sestavni del vseh vrst naložb. Podatki iz referatov namreč kažejo, da pri nas najzlahotnejšo obliko vseh naložb — investicijo v ljudi — povsem zanemarjamo. Analiza naložb pri nas pokaže žalostni rezultat, da gre tretjina sredstev v negospodarstvo, ostalo v gospodarstvo — od tega polovica za »zidove«, druga pa za opremo, za znanje pa skoraj nič. Japonska kot uspešna država namenja za znanje od 12 do 27 odstotkov sredstev

Vloga izobraževanja odras-

sljih v razvoju Slovenije je bila osvetljena predvsem glede na razvijanje višjih tehnologij in preusmeritev gospodarstva, ki ga zahteva obdobje prehoda iz »dobe proizvodnje« v »dobo upravljanja« z že obstoječimi viri. Znanje je bilo v tem procesu opredeljeno kot temeljna naložba za prihodnost, povezana z vsemi tremi ključnimi področji možnih razvojnih napak: na področju tehnološkega napredka, integriranosti v jugoslovanskem gospodarstvu in pri reševanju vprašanja zaposlovanja.

Izobraževanje odraslih in vsi običajni sistemi izobraževanja

mladine naj bi si zato prizadevali za razvoj upravljalških ved — tehnoloških, ekonomskih in družbenih — ter za spoznavanje tehnik in metod, ki izhajajo iz sistemske teorije, kibernetike, informatike, teorije odločanja in računalništva. Zavzemali naj bi se tudi za odpravljanje računalniške nepismenosti ter računalniško vodenje procesov odločanja in upravljanja. Obravnavane so bile tudi nekatere temeljne alternative izobraževanja odraslih v svetu in možnosti njihove uporabe pri nas ter možnosti razvoja izobraževanja odraslih v prihodnosti. A. D.

Krkinga slikarska kolonija

Tovarna zdravil Krka je letos pripravila že sedmo slikarsko kolonijo, na kateri je sodelovalo šest akademskih slikarjev: Dušan Lipovec, Jože Marinč, Jože Trpin, Slavko Kores, Milan Lorenčak in Miloš Požar ter dva ljubiteljska slikarja — Jožica Medle in Viljem Jakopin. Ti so od 8. do 15. oktobra v Novem mestu in okolici ustvarili 50 likovnih del v akvarelu, gvašu, temperi in risbi na temo »Dolenjska pokrajina in njen človek«. Ta dela so zdaj razstavljeni v poslovnih prostorih Krke, bistveno pa bodo pripomogle k dvigovanju likovne kulture delavcev v tej delovni organizaciji, kot je na otvoritvi dejal likovni kritik ter mentor te kolonije Janez Mesesnel.

G. R.

Rokovnik-priročnik za leto 1985 še boljši!

Življenje po-membnejše od uspeha

Zadnje nedeljo letošnjega septembra se je na cesti od Beograda proti Obilovcu pripetila tragičen dogodek. Na dirki državnega prvenstva v kolesarstvu na kronometer (vožnja na čas) je izgubil življenje (beri: so ubili) kolesar ljubljanskega Roga in eden izmed najboljših mladim jugoslovanskih upov Robert Trampuž. Bil je edinec v družini na Idrijski 59 na Vrhniki.

Nekaj dni po tem dogodku (natančneje: 10. oktobra) je Tanjug sporočil: »Proga, na kateri je bilo državno prvenstvo v biciklizmu v disciplini kronometer s posameznim štartom in na kateri je izgubil življenje kolesar ljubljanskega Roga Robert Trampuž, sta organizator in prometna milica zavarovala v skladu s predpisi. Do nesreče je prišlo v nenavadnih okoliščinah, na katere organizator kljub vsej pazljivosti ni mogel vplivati.« Agencija dodaja, da piše to v sporočilu organizatorjev državnega prvenstva (kolesarskih klubov Cukarički in OBK Beograd), ki so ga poslali Zvezi telesnokulturnih organizacij Jugoslavije in Kolesarski zvezi Jugoslavije.

Ni jasno, na podlagi kakšnih informacij oziroma dejstev se organizatorji omenjenega tekmovanja dokopali do zgoraj ugotovitve. Tembolj, ker je doela v nasprotju z izjavami nekaterih očitvev (tekmovalec, ki so vozili neposredno za pokojnim Trampužem). Tako na primer naš olimpijec Janez Lampič, kolesar KK »Sava« Kranj, v posebni izjavi trdi naslednje: »Ko je prišlo do nesreče pri starejših mladincih, smo člani protestirali, da v takšnih razmerah ne bomo tekmovali. Zahtevali smo, da nam zagotovijo popolno varnost. Organizator pa je dirko prekinil samo za toliko časa (40 minut, op. a.), da je uredil formalnosti glede nesreče. Glavnega sodnika sem osebno opozoril, da ne bi prišlo do nesreče kot v Zenici (dva mrtva, op. a.). Toda on mi je odgovoril: »Pa šta!«

O tem Sandi Papež, kolesar iz Novega mesta, pravi: »Organizator ni poskrbel niti za prvo pomoč (ni imel reševalnega avtomobila). Nekoga od ponesrečenih tekmovalcev je odpeljal v bolnišnico kar neki motorist. Policaj je mirno spuščal avtomobile s stranske ceste, ko sem vozil proti njemu. O najhujši tragediji ne morem nič povedati, ker je nisem videl, lahko pa povem, kar sem zvedel od drugih: Roberta je tovornjak prehitel, zavil predenj in z vso silo ustavil nekemu štoparju. Trampuž se je zaletel vanj in obležal na mestu mrtev. Nihče več mu ni mogel pomagati.«

To je le nekaj drobcov iz izjav obeh omenjenih kolesarjev. Jih je pa še precej več, ki bi zahtevali precej prostora, če bi jih navajali. Iz vsega tega pa je moč nesporno trditi: obvestilo prireditelja inkriminiranega tekmovanja ni resnično.

Tako torej! Namesto da bi nam tragedija odprla oči, nam vnovič zastira pogled. Namesto da bi ob tem žalostnem dogodku za slovenski in jugoslovanski šport prišli resnici do dna in temu primerno ukrepali, pred njo bežimo. In kam to pelje?

Odgovor je pri roki: korak nazaj. To, kar je jugoslovanski in še posebej slovenski kolesarski šport skozi leta mukoma gradil in prišel v sam vrh svetovnega biciklizma, je nekdo zelo neodgovorno popteljal. Posledice se že kažejo: starši kolesarjev tekmovalcev (posebej edincev, ki pa jih je med tekmovalci največ) svojih otrok na takšna tekmovanja ne pošiljajo več.

Proti citirani izjavi prirediteljev ostro protestira tudi sekretariat in predsedstvo Kolesarske zveze Slovenije. Protestirajo pa tudi ljudje, ki vedo, kakšno garanje je kolesarski šport in tudi, da je življenje športnika in človeka pomembnejše od tekmovalnega uspeha.

Damjan Kriznik
Ivo Kuljaj

SPORT, ODDIHI IN REKREACIJA

Slovenski športni zdravniki odločno svarijo pred pretiranjem

Želja po rezultatu pogosto močnejša od razuma

Pred dnevi sta novomeška tovarna zdravil Krka in sekcija športnih zdravnikov pripravili dvodnevno strokovno srečanje, na katerem so se zbrali tudi zdravniki specialisti za nekatere druga področja (kardiologija, fizioterapija, ortopedija, travmatologija, internistika, endokrinologija) ter psihologi. Tema okrogle mize, ki jo je vodil dr. Vanja Vuga, je bila: skupinsko delo pri športnomedicinskem obravnavanju športa in športne rekreacije.

Dandanes ima vrhunski dosežek v športu vse višjo ceno. Združen je namreč z vse večjimi telesnimi napori, psihičnimi obremenitvami in k športnemu rezultatu usmerjenim načinom življenja. Tako včasih kljub preventivnemu delu ni mogoče preprečiti škode za zdravje, ki nastane med treningom. Gre predvsem za okvare in poškodbe gibalnega aparata, redkeje za okvare srčnožilnega in dihalnega sistema, slabokrvnost, obolenja in okvare sluha in psihične motnje, ki jih pri športniku povzročata daljša prekinitev tekmovanj in treningov. Takšno hiperaktivnost pa vse pogosteje srečujemo tudi pri rekreaciji. Zlasti pri športnih panogah vzdržljivostnega tipa, s katerimi se ukvarja veliko ljudi obeh spolov in v vseh starostnih obdobjih.

Na žalost je treba ugotoviti, da je rekreativna telesna dejavnost mnogih vse bolj zgledana v športni rezultat in uvrstitve na številnih športnorekreativnih manifestacijah. Manj pomemben pa ostaja osnovni motiv: ohranitev ali izboljšanje zdravja ter zabava.

Tekmovati pomeni dosegati čimvečje obremenitve, ki pa naj bi se jim v zrelih letih, zaradi dokajšnjega tveganja, izogibali. Študije številnih avtorjev (Henschla, Fischerja in drugih) ugotavljajo mejo za prenehanje tekmovalne športnorekreativne dejavnosti okrog 60. leta, kar pa mnogih slovenskih starejših rekreativ-

cev, ki na primer kolesarijo na Vrščih itd., ne gane preveč. Okvare kolenskih sklepov, hrbtnice, kronični bronhitis kot posledica že načrtanih sprememb na pljuči, povečan krvni pritisk, obremenitev desnega srca, motnje ritma itd. so posledice, ki jih tako pretiravanje lahko povzroči.

S pravo vsebino športne rekreacije usodni zdravstveni incidenti nimajo nič skupnega. Na rekreaciji za zdravje in polnejše življenje ne bi smelo priti do smrtnih primerov. To je samo po sebi absurd, ki govori o neozavešenosti prirediteljev in udeležencev neke organizirane telesne preskušnje.

Stroge zdravniške zadeve, ki so jih obravnavali za okroglo mizo, za širši krog niso zanimive. Zdravniki so predvsem govorili o poškodbah in kako jih čim prej ozdraviti, o bolečinah, o prehrani vrhunskih športnikov, o degenerativnih spremembah, o tem, kakšen bi moral biti športni zdravnik; da je potrebno sodelovanje trenerja in športnega zdravnika s specialistom, govorili so o ustnavljanju posebnih zdravstvenih ekip, ki bi po potrebi zaživele takoj, ko bi bil vrhunski športnik potreben vsestranske medicinske pomoči.

Del obravnave so športni zdravniki in specialisti drugih vej posvetili tudi športni rekreaciji, predvsem tistemu nje-nemu vrhunskemu delu, kjer po mnenju nekaterih rekreacija prehaja v tekmovalni šport, s katerim se ukvarjajo starejši.

Popolnoma enotnega mišljenja so bili, da bi morala športna rekreacija še bolj poudarjati zdravstveno usmerjenost. Zavzemali so se za pravšnjo intenzivnost in opozarjali, da gre pri vrhunski rekreaciji (ker so ljudje preveč ambiciozni, preveč zagnani) za tako močne obremenitve, tako skrajne, da je pričakovati usodne posledice.

Zdravniki so z obžalovanjem ugotovili, da se niti eden od številnih organizatorjev doslej še ni obrnil ne na športno medicino ne na psihologe, da bi dobil mnenje o načrtovani akciji. Ker je po navadi vsaka taka prireditev tudi »dober posel«, pri katerem računajo na dobiček, gmotni ali drugačen, je zelo težko najti skupen jezik.

Zdravniki so poudarjali, da bi morala sredstva javnega obveščanja prav tako odigrati svojo vlogo; prek njih bi morali spraviti v javnost vse potrebne informacije. Morda bo lahko revija o rekreaciji, ki jo te dni snujejo, zapolnila občutno vrzel na tem področju.

Naj sklenem!
Športni zdravniki opozarjajo na potrebno zmernost v športni rekreaciji. V tem hipu sicer ne vedo, kako naj bi s tem mnenjem, seveda dodobra in vsestransko razdelanim, prišli v javnost. Morda je tudi tale prispevek del njihovega načrta, kajti ob koncu posveta so menili: zaradi pretiravanja v športni rekreaciji je škoda za zdravje preveč, zato ne smemo čakati!

Stane Urek

Vaja dela mojstra. Slika: Svetozar Busić

Portret šahovskega zmagovalca Oskarja Orla

Mirni živci in prava varianta

Na letošnjem petnajstem delavskem šahovskem prvenstvu v Rogaški Slatini se je zbralo več kot 120 šahistov, ki so se za naslov najboljšega delavca-šahista merili v dveh jakostnih skupinah. V najmočnejši skupini je v ostri konkurenci (dva mojstra FIDE, en mojster, 24 mojstrskih kandidatov, 30 prvo- in 5 drugokategorikov) zmagal Oskar Orel, ki je zaposlen v Prometnem inštitutu Železniškega gospodarstva Ljubljana.

Oskar Orel med slovenskimi in jugoslovanskimi šahisti ni neznano ime. Državni pionirski prvak 1973, drugi na državnem mladinskem prvenstvu 1977, delitev 1. mesta na republiškem članskem prvenstvu 1979 in osvojitev naslova šahovskega mojstra, to so njegovi dosedanjí največji tekmovalni uspehi. Po poklicu je ekonomski tehnik, ima družino, star pa je 26 let. V krajšem pogovoru nam je povedal, da se s kraljevsko igro ukvarja od sedmega leta. Šah mu v življenju veliko pomeni in mu ni le konjček za prosti čas, ampak skorajda življenjsko vodilo. Pred leti mu je namenjal skoraj ves prosti čas, zdaj pa ima družinske obveznosti in se ukvarja bolj s preučevanjem šahovske teorije kot igranjem na turnirjih. »Zgodi se, da kakšen dan ali dva ne odprem šahovske knjige, potem pa pride obdobje temeljitejšega ukvarjanja s to igro, ko šahisti pozabimo na vse drugo.« je sproščeno pripovedoval nekaj minut zatem, ko so ga

udeleženci letošnjega prvenstva za osvojevo prvo mesto nagradili z aplavzom.

Oskar Orel je pred letošnjim delavskim prvenstvom spadal v širši krog favoritov, ne pa tudi v najozřejega. Šahovski zanesenjaki so napovedovali, da je treba zmagovalca iskati med mojstrom Ostermanom in Mencingerjem ter mojstrskimi kandidati Vavpetičem, Mazijem in še kom. Kako to, da je zmagal prav Orel? »Na delavskem prvenstvu sem letos prvič igral. Zelo sem si želel zmagati in ta želja po uspehu je verjetno odločila o zmagovalcu. Treme nisem imel, le hčerka me je enkrat zmotila pri koncentraciji«, je pripovedoval. Na prvenstvo se je pripravil skupaj z ženo, ki ima naziv mojstrske kandidatke. Analiziral je številne partije velemojstrov in variante, ki jih najraje igra. Naroden je na sovjetsko šahovsko revijo Šahmatni bilten, v kateri čeni zelo dobre šahovske komentarje.

Kljub temu da je rosna mla-

dost že za njim. ima še precejšnjo tekmovalno ambicijo. Prihodnje leto bo igral na turnirjih v Bugojnu in Beli Crkvi. Želi si osvojiti bal za naslov mednarodnega mojstra. Finančno in moralno ga podpirajo v Šahovskem klubu Zagorje ob Savi in v službi, kamor se vozi iz Skofje Loke, kjer trenutno živi.

Veseli ga napredek slovenskega mladinskega šaha. Po njegovem imajo največ možnosti za napredek Cigan, Brglez, Grosar in Mohr, ki niso nič slabši kot drugi mladi jugoslovanski šahisti.

»V zadnjem času se mi je nekajkrat zgodilo, da sem vodil na tako imenovanih vikend turnirjih do zadnjega kola, potem pa sem omagal. Tokrat v Rogaški Slatini sem vzdržal psihološki pritisk in to me najbolj hrabri«, je še ves pod vtisom zadnje odločilne partije z mojstrom Ostermanom tiho pripovedoval. Zazelimo mu, da bi se mu šahovske želje čimprej uresničile.

Emil Lah

Z rekreacijo do sproščенosti

Kdor želi zdrav dočakati jesen življenja, ne sme zanemariti gibanja. To velja tudi za živali. Tiste, ki so obsojene na mirovanje v majhnem zaprtem prostoru, kaj kmalu zbolijo. Če psa, na primer, po dolgem času spustimo na prosto, je od želje po gibanju tako iz sebe, da ga le s težavo ukrotimo. Tako je tudi z drugimi živimi bitji. Podobno kot za človeka namreč velja tudi za živali.

Kaj se zgodi, če pri živalih zatremo nagon po gibanju in jih obsodimo na mirovanje, so strokovnjaki preizkusili na podganah, psih, gosih in še mnogih drugih živih bitjih. Večina takih »ujetnikov« kaj kmalu zboli in tudi razmeroma kmalu pogine. Najpogostejši vzrok so seveda motnje v krvnem obtoku.

Kot že rečeno, sle po gibanju ni in ni mogoče zatreti brez škodljivih posledic. Pomanjkanje gibanja je namreč eden izmed najmočnejših in obenem najbolj nevarnih stresorjev. Ljudje, ki predvsem mirujejo, so frustrirani in imajo neprijeten občutek oviranosti. Tovrstna frustracija pa na lestevici škodljivih stresorjev nikakor ni med zadnjimi.

Zato že v mnogih razvitih državah gradijo v stanovanjskih soseskah najrazličnejše športne objekte, ki niso namenjeni le tekmovalcem, temveč so dostopni tudi mladim. In tam, kjer imajo mladi dovolj možnosti, da se navežejo na aktivno športno razvedrilo in sprostijo svoje notranje napetosti, je mladinskega prestopništva precej manj kot drugod, kjer teh možnosti ni. Ne le teorija, temveč tudi praksa torej potrjuje, da je športna dejavnost pomemben ventil za frustracije in agresivnost.

A. U.

obiščite
KNJIGARNO
Delavske enotnosti
v Tavčarjevi ulici v Ljubljani

Roman Mavri, pravnik v TIM Laško:

Rešitev je v znanju, strokovnosti, sposobnosti in odgovornosti

»Enajst let dela v nekem kolektivu, od tega je treba odšteti še vojaščino, ni dovolj dolga doba, da bi lahko dovolj strokovno in objektivno ocenjeval razmere,« meni Roman Mavri, diplomirani pravnik in vodja kadrovske-splošnega sektorja v TIM Laško, eden letošnjih nagrajencev samoupravljanja.

Ne da bi želeli moža postaviti na laž, vendar moramo dodati, da je 33-letni Roman Mavri dalj časa vpet v to delovno organizacijo, kot pa piše v njegovi delovni knjižici. Rojen je bil na Koritniku, hribu med Šmohorjem in revirji, od koder je njegov oče hodil rudariti v laški rudnik.

Tako so Roman, njegov brat in oče vsako jutro dobro uro skupaj hodili do doline. Oče je zavil v rudnik, fanta pa v šole. Roman v celjsko gimnazijo, brat na tehniško šolo. Ko se je brat zaposlil, so se Romanu odprla vrata višjih šol. Po diplomu in opravljenem sodniškem izpitu se je zaposlil v TIM, ki je bil zgrajen za prekvalifikacijo rudarjev osirotelega rudnika v Laškem.

Če kdo v Laškem pozna pravo in še bolj samoupravno zakonodajo, potem je to Roman Mavri, zdajšnji vodja kadrovskega sektorja v TIM.

— Lahko je nerazvita občina, rudnik vse do nedavnega ni imel prihodnosti, TIM je bil nova tvorba, ki so jo gradili rudarji, večina sposobnih kadrov je zato domači občini obrnila hrbet. Vi ste ostali...

»Mogoče zato, ker nisem domačin,« pravi v šali. »Oče je namreč pred Italijani pribežal iz Primorske in se tu zaposlil. Tu je tudi partizani, spet rudaril, tako da smo pognali korenine. Tu imam zdaj dvosobno družbeno stanovanje, tu je je zaposlena tudi žena in tu sta tudi moja otroka. Torej sem Laščan.«

— Delate med delavci, ki so leta in leta predvsem s samoopovedovanjem dokazovali vsej družbi, da je ta rudnik naši družbi potreben. Dokazali so svojo visoko samoupravno zavest in sposobnost dobrega gospodarjenja.

»Točno; in še danes plačujejo davek za vse to. Tovarna izola-

cijskega materiala je bila zgrajena v glavnem s pomočjo kreditov. S spretnim manevriranjem in skrbnim gospodarjenjem je nekaj let še šlo, v sedanjih gospodarskih razmerah pa nas prav to tepe, ker nikoli ni bilo dovolj obratnih sredstev, in akumulacije. Samo podatek, da bomo do konca leta plačali okrog 300 milijonov dinarjev za obresti na račun obratnih sredstev ali več kot znašajo osebni dohodki vseh zaposlenih, dovolj pove o razmerah.

Prav tako je res, da bi rudnik že zdavnaj zaprl, če ne bi bilo te knapovske trme in bojazni za poklic in če ne bi zgradili te tovarne. Danes smo spet ločeni, ker smo ugotovili, da je le tako mogoč napredek obeh.«

— Dodelitev priznanja vam, pravniku, je v nekem smislu izjema, saj gre prav na račun naše zakonodaje mnogo očitkov. Ali ste si to priznanje zaslužili s sposobnostjo, da v poplavi zakonov in določil, ki v bistvu ožijo samoupravne pravice delavcev, v delovnem okolju izbirite pravice, ki pripadajo delavcem po ustavi in zakonu o združenem delu?

»Samoupravljanje je red in zakonodaja zato, da se je držimo. Ker nismo vsi tako ravnali, so nujni posegi širše družbe, ki nujno prizadenejo vse enako.

Osebnostno menim, da je vsehsplošno tarnanje o kršenju pravic dobilo prevelike razsežnosti, saj gledamo le tisti del stvari o delitvi dohodka. Po moje je bistven prvi del, ko odločamo o razvoju, načrtovanju in gospodarjenju. Dohodek je samo posledica in rezultat tega. Pri nas ne zdržimo pri nekem zakonu do konca in nas že prvi nepredvideni stranski učinki zapeljejo k sprejemanju dopolnilnih določil.«

— Koliko je resnice v tem, da smo naše samoupravljanje preveč obremenili z raznimi

včasih tudi nepotrebnimi in nesmiselnimi določili?

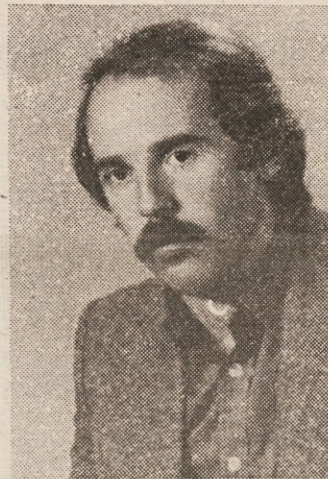
»V sistemu, ki temelji na redu, ni možnosti za eksperimentiranje. Pri nas pa so delegati še vedno žrtve vodilnih ali drugih struktur. Niso redki primeri, da delavec postavi pametno in umestno vprašanje, drugi pa ga nato osmešijo. Tako dosežejo svoj namen — ta delavec ali delegat se bo le redkokdaj še prijavil k besedi.«

— Vam so zaupali vrsto odgovornih dolžnosti v tovarni, občini in širši družbi. Kako lahko v občini, kjer primanjkuje dobrih kadrov, držite korak z ostalimi?

»Težko. Točneje, sploh ga ne držimo, ker vse bolj zaostajamo. To se lepo kaže zdaj pri snovanju srednjeročnih in dolgoročnih razvojnih programov. Logično bi bilo, da bi se manj razviti hitreje razvijali, da bi dohiteli razvite, v resnici pa je nasprotno.«

— V naš sistem je vgrajena tudi solidarnost. Kako je s tem? V občini imate razvita in manj razvita območja. Ali razviti vidijo težave nerazvitih?

»Naša občina je po sedanjih merilih razvitosti daleč pod povprečjem v regiji in republici. Če torej želimo, da bi takšne družbenopolitične skupnosti ostale, moramo marsikaj spremeniti. Po moje je osnova v izgradnji infrastrukture, da bi tako na tem območju zadržali vsaj tiste prebivalce, ki so še ostali in jim omogočili boljše možnosti za življenje. Žal za to ni razumevanja niti na ravni

občine ali regije, še manj pa v republici.«

— V zadnjem času je vse več besed o odgovornosti, o krivcih za nastale razmere. Vi ste pravnik, bili ste sodnik sodišča združenega dela, zdaj ste predsednik posebnega sodišča raziskovalne skupnosti, mar je res nemogoče določiti krivdo posameznika?

»Formalno pravno so možnosti za sankcioniranje odgovornosti vseh. Drugo pa je vprašanje pobud in njihovo upoštevanje. Ko človek tako razmišlja, ugotovi, da je v teh gospodarskih razmerah vrsta objektivnih izgovorov, ki zmanjšujejo delež odgovornosti posameznika. In prav to, ta vrsta izgovorov in dokazovanj potem pripelje do spoznanja, da se iskanje krivcev ne splača, ker je dolgotrajno in težko, na koncu pa ponavadi začetna zamisel povsem zvedeni.

Po moje bi precej takšnih razlogov odpadlo, če bi končno le uveljavili že zdavnaj sprejeta načela naše kadrovske politike, torej znanje, strokovnost, sposobnost in odgovornost.«

Janez Sever

POLOMILI SMO GA

Kakorkoli že obrnemo je Danilo Črepinko državni prvak med »popravljalci« dizelskih motorjev. Mariborska Avtoobnova bi se resda lahko pohvalila z njim; žal pa je Danilo član DO Avtocommerce, tozdr Gral Avtoobnova, Titova 136, v Ljubljani.

Podatke o rezultatih, tekmovalcih, nagrajencih itd. smo povzeli iz uradnega biltena 18. tekmovalca kovinarjev Jugoslavije.

Organizatorji rekreacije v Čateških Toplicah

Fakulteta za telesno kulturo je minuli teden pripravila v Čateških Toplicah drugi del seminarja za organizatorje rekreacije v delovnih organizacijah. Z nekaterimi udeleženci smo se pogovarjali o seminarju, predvsem pa o njihovem poklicnem delu.

Marlenka Kovač je koordinatorka aktivnosti v športu, kulturi, ljudski tehniki in planinstvu v dvajsettisočlanskem kolektivu Železniškega gospodarstva Ljubljana in to že trinajst let.

»Resda bi to usklajevalno delo težko obvladala brez vozličnih odborov, teh je deset, in komisij za posamezne dejavnosti. Če se omejim le na šport, moramo povedati, da je ta kar precej razvit med železniškimi delavci. Največ

je smučarjev, kegljačev, odbojkarjev, šahistov in plavalcev. Vsak tozdr ima tudi svojo nogometno ekipo. Pripravljamo pa tudi tečaje za posamezne dejavnosti, ki so vedno dobro obiskani.

Za aktivno rekreacijo, na katero obvezno pošiljamo delavce izvršilnih služb, imamo dom v Atomskih Toplicah in Kranjski gori. Tam delamo s temi delavci po naprej sestavljenem programu in po predhodnem zdravniškem pregledu. Resda se je v preteklosti dogajalo, da so na tako zdravljenje hodili direktorji in šefi s tajnicami, kar pa je zdaj skoraj nemogoče, ker vsako napotnico podpisuje zdravnik.«

Jovo Vidaković je referent za šport in rekreacijo 2500 delavcev Tomosa v Kopru.

»V naši delovni organizaciji skrbim za šport in rekreacijo v številnih sekcijah športnega društva Tomos, ki obstaja že 25 let. Imamo pa še planinsko društvo in kegljaški klub. Več kot polovica delavcev je vključenih v rekreacijo. Zavedamo se, da je šport, še posebno, ker jih je precej iz drugih republik, skoraj edino, kar jih združuje in veže v kolektiv. Rekreacija je poleg kulture po mojem eden močnejših dejavnikov tudi za tehnološko disciplino. Prav zato pogrešam v samoupravnih aktih tudi določila o rekreaciji. Na seminarje, kot je ta, bi jaz povabil tudi vodilne delavce, da bi spoznali pomembnost te dejavnosti za večjo storilnost.«

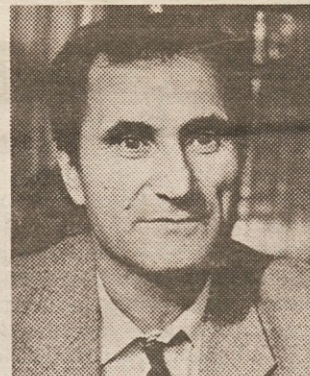
Matevž Aš je že osem let vodja oddelka za oddih in rekreacijo v novomeški Krki. »Letno pripravimo preventivno zdravstveno rekreacijo za več kot tristo delavcev, ki delajo v težkih delovnih razmerah. Sicer pa je rekreacija med našimi delavci dobro razvita. Imamo TRIM klub, kjer je, kar je pravzaprav zanimivo, največ smučarjev, za katere pripravljamo brezplačne tečaje. Sedemdeset tečajev v Črmošnjicah obišče tudi do 350 tečajnikov. Imamo tudi korektivno gimnastiko v številnih telovadnicah in na igrišču Novega mesta.

Prav zdaj pripravljamo skupaj z medicino dela, službo varstva pri delu in psihologi programiran oddih med delovnim časom, ki naj bi ga začeli februarja prihodnje leto. Temeljito pripravljamo ta program, saj se zavedamo, da bi sicer lahko napravili več škode kot koristi.«

Andrej Agnič

Marlenka Kovač

Jovo Vidaković

Matevž Aš

LIPE SVEDER: PRETEHTANA NALOŽBA

